

Perintönä kuorolaulu

**Laadullinen tapaustutkimus harrastuksen periytymisestä kulttuurisena
ja sosiaalisena pääomana**

Tutkielma (Maisteri)

7.10.2022

Anna Matvejeff-Haapaniemi

Musiikkikasvatuksen aineryhmä

Sibelius-Akatemia

Taideyliopisto

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Perintönä kuorolaulu – Laadullinen tapaustutkimus harrastuksen periytymisestä kulttuurisena ja sosiaalisena pääomana	[62 + 1]
Tekijän nimi	Lukukausi
Anna Matvejeff-Haapaniemi	[Syksy 2022]
Aineryhmän nimi	
Musiikkikasvatuksen aineryhmä	
<p>Tässä tutkimuksessa käsittelen kuorolaulun periytyvyyttä kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman näkökulmasta. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2021 haastattelemalla kuutta Tapiolan kuoron yhteisöön kuuluvaa henkilöä. Tutkimuskysymyksinä olivat: 1. Miten kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma periytyy sukupolvelta toiselle haastateltavien mukaan? sekä 2. Mitkä tekijät saavat perheet tai suvut harrastamaan juuri kuorolaulua? Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää erilaisista perheistä tulevien henkilöiden harrastuspolun muodostumista juuri kuorolaulun ympärille, ja siihen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostui sosiologiaan vahvasti yhdistyvästä kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman käsitteestä. Käsittelin pääoman näkökulmaa tutkimuksessa erityisesti kulttuurin näkökulmasta. Tutkimuksessa avattiin myös yhteiskunnan rakenteisiin ja kulttuuriin liittyviä näkökulmia. Tutkimus toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena. Aineiston analyysissä käytin teoriaohjaavaa analyysia. Tutkimuksen tuloksissa perheiden oma kiinnostus ja motivaatio kuorolaulua kohtaan oli parempi, mitä enemmän he olivat saaneet kasvuympäristöstään siihen tukea. Monilla perheillä vaikuttavimmat tekijät löytyivät asuinpaikkakunnan tarjoamista mahdollisuuksista, lapsuuden ajan merkittävistä opettajista, aktiivisista vanhemmista ja suvun perinteistä. Tutkimuksessa nousi esille kasvuympäristöjen erilaisuudet ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien puuttuminen. Sosiaalisen elinympäristön vaikutukset olivat merkittävä tekijä myös harrastuksen jatkamisen motivoinnissa. Tutkimuksen tulosten perusteella kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman periytyvyyteen vaikuttavista tekijöistä suurimmat ovat oma lähipiiri ja lapsuuden kasvuympäristö. Yhteiskunnallisten arvokeskustelujen ja poliittisten päättäjien tekemien päätösten haastamisen lisäksi myös musiikkikasvatuksella on syytä huomioida ja tiedostaa kasvuympäristöjen vaikutukset lasten ja nuorten kehitykseen pitkällä aikavälillä sekä luoda mahdollisuuksia yhdenvertaiseen kasvuun ja kehitykseen.</p>	
Hakusanat	
kuorolaulu, kulttuurinen pääoma, sosiaalinen pääoma, kasvuympäristö, periytyvyys	
Tutkielma syötetty plagiaatintarkastusjärjestelmään	
7.10.2022	

Sisällys

1 Johdanto	5
1.1 Aiempia tutkimuksia	6
1.2 Tutkimuksen konteksti	7
2 Teoreettinen viitekehys	11
2.1 Sosiologian ja kulttuurin yhteydestä	11
2.2 Kulttuurin sosiaalisesta merkityksestä	12
2.3 Bourdieun näkemyksiä pääomasta	13
2.3.1 Kulttuurinen pääoma	14
2.3.2 Sosiaalinen pääoma	14
2.3.3 Taloudellinen pääoma.....	15
2.4 Yhteiskunnan rakenteesta.....	16
2.4.1 Yhteiskuntaluokkien määrittelyä.....	18
2.4.2 Eliitti	19
2.5 Tapiolan kuoro	22
2.5.1 Tapiolan kuoron historiaa.....	22
2.5.2 Tapiolan kuoro kulttuurisena ja sosiaalisena yhteisönä.....	25
3 Tutkimusasetelma	26
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	26
3.2 Tutkimuksen toteutus	26
3.2.1 Laadullinen tapaustutkimus	26
3.2.2 Teemahaastattelu	27
3.3 Aineiston keruu	28
3.4 Aineiston analyysi	30
3.5 Tutkimuksen eettinen tarkastelu.....	31
4 Tulokset.....	33

4.1 Haastateltavien esittely	33
4.2 Harrastuksen valintaan vaikuttavia tekijöitä	34
4.2.1 Oman perheen ja ystäväpiirin merkitys	35
4.2.2 Kodin ja koulun merkitys	40
4.2.3 Asuinpaikan merkitys	42
4.2.4 Perinteiden ja traditioiden merkitys	43
4.3 Onko kuorolaulu elitistinen harrastus?	44
4.4. Kuorolaulun yhteiskunnallinen merkitys	47
5 Pohdinta.....	51
5.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu	51
5.2 Luotettavuustarkastelu.....	55
5.3 Tulevia tutkimusaiheita	56
Lähteet.....	58
Liite	63

1 Johdanto

Tämän tutkimuksen aiheena on kuorolaulun harrastaminen ja sen mahdollinen periytyminen sukupolvelta toiselle kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman näkökulmasta. Tutkin haastateltujen kuorolaulun pariin hakeutumiseen vaikuttaneita tekijöitä ja sitä, mitkä tekijät saavat kuorolaulun harrastamisen pysymään suvussa.

Tutkimuksen tavoitteena on saada vastauksia siihen, miten kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma periytyy sukupolvelta toiselle haastateltavien mukaan ja mitkä tekijät saavat heidän koko sukunsa tai perheensä harrastamaan juuri kuorolaulua.

Kysymyksessä on laadullinen tapaustutkimus, koska aihe liittyy vahvasti ihmisiin, heidän elinympäristöihinsä, kokemuksiinsa ja ympärillä olevaan yhteiskuntaan. Oman kuorolauluhistoriani näkökulmasta oli luontevaa, että valitsin tutkimukseni kohderyhmäksi Tapiolan kuoron entisiä ja nykyisiä laulajia ja heidän perheitään.

Tarkastelen kuorolaulua muun muassa Bourdieun pääomateorian kautta ja pyrin yhdistämään sen musiikkikasvatuksen kanssa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Koska kuorolaulu on yksilöiden välistä ja sosiaalisen yhteisön sisällä tapahtuvaa vuorovaikutusta (mm. Nenola, 2019), tutkimuksessa hyödynnetään Allardtin (1983) teorioita kulttuurin ja vuorovaikutussuhteiden yhteydestä sekä yhteiskunnan sosiaalisesta rakentumisesta. Lisäksi Schützin (2007) ja Bergerin ja Luckmannin (2009) teoriat todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta ovat tukemassa Bourdieun ja Allardtin ajatuksia, kun tutkimuksen teoreettista viitekehystä rakennetaan. Onko kuorolaulu elitistinen harrastus? Tämäkin kysymys saa vastauksensa tutkimuksessa, vaikkei olekaan tutkimuksen keskiössä. (Allardt, 1983; Berger & Luckmann, 2009; Nenola, 2019; Schütz, 2007.)

Olen harrastanut itse pitkään kuorolaulua, lapsuudesta aikuisikään saakka. Myös omat vanhempani, isovanhempani ja monet muut sukulaiseni ovat harrastaneet kuorolaulua. Olen opiskellut korkeakouluopintojeni aikana muun muassa kuoronjohtoa, laulua, laulupedagogiikkaa sekä työskennellyt kuorolaulajana ja kuoronjohtajana. Työni kautta olen myös tekemisissä kuorolaulun harrastajien ja heidän perheittensä parissa. Työssäni onkin herännyt ajatuksia siitä, millä perusteilla kuorolaulu valikoituu lasten harrastukseksi ja mikä saa sen periytymään perheen vanhemmilta tai jopa isovanhemmilta seuraaville sukupolville. Tapiolan kuorolla on pitkä toimintahistoria, jonka aikana kuoron riveissä on

laulanut satoja ihmisiä. Tapiolan kuoron laulajistolla ja laajemmalla kuoron sosiaalisella yhteisöllä on tapana kutsua itseään kuoroperheeksi. Monet Tapiolan kuorossa laulaneet henkilöt ovat myöhemmin päätyneet musiikin ja kasvatuksen alalle, minkä takia koin valitsemani tutkimuskohteen olevan luonteva kohde lähemmälle tarkastelulle musiikkikasvatuksen tutkimuksen saralla.

1.1 Aiempia tutkimuksia

Täysin samasta aiheesta tehtyjä musiikkikasvatuksen alan tutkimuksia en ole löytänyt. Siksi koen tutkimukseni olevan myös hyvä lisä ja tuovan uutta näkökulmaa musiikkikasvatuksen tutkimuksessa. Sosiologian klassikoihin lukeutuvan Pierre Bourdieun pääoma-teoria onkin enemmän käytössä sosiologian tutkimuksessa, joten sen takia musiikkikasvatuksen alan tutkimusta on tästä näkökulmasta vähemmän. Kuorolaulusta sen sijaan löytyy paljon tutkimuksia, jotka on tehty esimerkiksi pedagogiikan tai yhteisöllisyyden näkökulmasta.

Sosiologiaan linkittyvää tutkimusta löytyy monelta eri alalta. Tehdessäni taustatyötä omaa maisterin tutkielmaani varten huomasin, että hyvin monet sosiologian ilmiöt koskettavat myös musiikkikasvatuksen alaa. Tämä huomio ei toisaalta monien lähteiden lukemisen jälkeen enää ihmetyttänyt, sosiologian on lähtökohtaisesti tarkoitus tutkia ihmisen sosiaalista toimintaa, käyttäytymistä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä. Sosiologian voi liittää helposti käyttäytymistieteisiin, kun tutkitaan sosiologian, sosiaalipsykologian ja psykologian yhtymäkohtia. Toisaalta sen voi yhdistää myös yhteiskuntatieteisiin, kun tutkitaan yhtymäkohtia valtio-opin tai taloustieteen välillä. Historian ja sosiologian välinen side on vahva ja jännitteinen. Historia tutkii mennyttä, sosiologian päätehtävänä on tutkia nykyisyyttä. (Allardt, 1983, 12–15.)

Musiikkikasvatuksen tutkimuksessa sosiologiaan yhdistyvät aiheet ovat kasvaneet viime vuosien aikana merkittävästi, ja tutkimusta näiden kahden alan välillä tehdään säännöllisesti (ks. ArtsEqual; Laes et al, 2020). Myös kuoroihin ja niiden toimintaan liittyviä tutkimuksia löytyy paljon (ks. esim. Häyrynen, 2014; Salminen, 2021; Suhonen et al, 2022) Kulttuurin ja musiikin yhteys on todella vahva, ja sen avulla sosiologian tutkimia ilmiöitä, ihmisten käyttäytymistä ja sosiaalista toimintaa voisi tutkia enenevässä määrin myös mu-

siikkikasvatuksen näkökulmasta. Kuorolaulun konteksti tuo esiin monia sosiaalisia ilmiöitä ja sosiaalista toimintaa, jota on ollut mielenkiintoista tutkia musiikkikasvatuksen näkökulmasta.

1.2 Tutkimuksen konteksti

Kuorolaulaminen on ollut jo pitkään suosittu harrastus Suomessa. Arvioiden mukaan Suomessa on kuorolaulajia noin 268.000 eli hieman alle viisi prosenttia väestöstä. Singing Europe -projektin mukaan Euroopassa on noin miljoona kuoroa, ja kuoroihin kuuluu yhteensä jopa 37 miljoonaa laulajaa. Naiset harrastavat ryhmä- ja kuorolaulamista keskimääräistä enemmän kuin miehet, samoin nuoret ja yli 50-vuotiaat hakeutuvat ryhmä- ja kuorolaulun pariin enemmän kuin muut. (Singing Europe 2015; Teosto 2022.) Tässä tutkimuksessa rajaan aineiston Tapiolan kuoron sosiaaliseen yhteisöön kuuluviin henkilöihin. Kuorolaulusta puhutaan siis tässä tutkimuksessa ensisijaisesti lapsi- ja nuorisokuoron näkökulmasta.

Kuorolle ja kuorossa laulamiseksi on olemassa monenlaisia määritelmiä. Kuorossa laulaminen on yksilöiden välistä vuorovaikutusta ja musiikin tekemistä yhdessä. Samalla se on myös kommunikoimista ympäröivän yhteisön ja sosiaalisen maailman kanssa. (Nenola, 2019, 216.) Kuoro on yhdessä laulava ja organisoitunut yhteisö, jossa on useita laulajia jokaisessa äänessä. Tietoisesti keskittyen ja yhdessä toimien kuoro saa aikaiseksi kokonaisuuden ja lopputuloksen, joka on esteettisesti arvioitavissa. (Ronström, 2016, 33–34.)

Ahlquist (2015) määrittelee kuoron ryhmäksi, joka laulaa yhdessä yksi- tai moniäänisesti, jolla on vakiintunut jäsenistö ja sitä johtaa kuoronjohtaja. Kuoron julkisia esiintymisiä edeltää harjoittelu ja sen ohjelmisto on valittu etukäteen. Kuoron jäsenet eivät ole solisteja ja siinä ääni tuotetaan laulajien äänien harmoniassa. (Ahlquist, 2015, 3; ks. myös Ronström, 2016, 33–34.) Näin ollen jokaisen laulajan ääni on tärkeä, riippumatta laulajan iästä.

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna kuorojen konsertit ja niiden sisältövalinnat ovat jo pitkään kuvastaneet vallitsevaa aikakautta ja sen yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja kulttuurisia rakenteita. Samalla ne viestivät ajatuksia ympäröivästä todellisuudesta ja jopa muokkaavat sitä. (Nenola, 2019, 207.) Vuosikymmenten aikana osa kuorosävellyksistä

on voitu hylätä, koska niillä ei ole ollut kosketuspintaa uudenlaisessa poliittisessa ja kulttuurisessa tilanteessa (Nenola, 2019, 212). Kuorolaulamisen yhteiskunnallista merkitystä ei voikaan väheksyä. Kuorojen ja niiden jäsenien verkostot ja keskinäiset yhteydet vaikuttavat kuoron jäsenten tason lisäksi paikallisella, maakunnallisella, valtakunnallisella ja myös globaalilla tasolla. (Nenola, 2019, 18.)

Kansallista identiteettiä on rakennettu Suomessa myös kuorolaulun avulla. Suomen suuriruhtinaskunnassa kuorolaulua hyödynnettiin kansallista identiteettiä rakennettaessa, koska Venäjän vallan aikainen sensuuri ei ulottunut siihen täydessä mitassaan. (Pajamo, 2015, 15; Rantanen, 2013, 138–139.) Jyväskylässä musiikin lehtorina vuosina 1887–1917 toiminut P.J. Hannikainen lienee merkittävin suomalaista kansallista identiteettiä tukevan kuorolaulun kehittäjä. Hän perusti useita kuoroja ja sävelsi suuren osan kuorolauluistaan aikana, jolloin tarvittiin sytyttäviä kuorolauluja toisaalta tukemaan kansallista heräämistä, mutta myös kestämään alkanutta sortokautta. (Häyrynen, 2008, 31–32; Pajamo, 2015, 22, 47–48; Rantanen, 2013, 142; ks. myös Pajamo, 2009.) Yhdessä laulamisen yhteiskunnallisten ulottuvuuksien tunnettu esimerkki on Viron laulava vallankumous osana maan itsenäistymisprosessia (Nenola, 2019, 17).

Valtiovallan taholta on myös havaittu kuorolaulun yhteiskunnallinen merkitys. Kuorokenttä on valikoitunut kulttuuri- ja taidepolitiikan kohteeksi ja kuorotoimintaa ohjaavat ja tukevat erilaiset rahoitus- ja hallintojärjestelmät. Valtio, kunnat, säätiöt ja rahastot määrittävät kuoromusiikin taloudellista arvoa. (Häyrynen, 2009, 28–30.) Koronapandemian aikana käyty keskustelu taiteen ja musiikin merkityksestä yhteiskunnan koossapitävänä voimana on kiihtynyt ja tehnyt näkyväksi yhtäältä taiteen ja musiikin (ml. kuorolaulu) taloudellisen ja työllistävän vaikutuksen, ja toisaalta koko toimialan aliarvostuksen.

Erkki Pohjola aloitti lapsi- ja nuorisokuorojen nousun Suomessa perustamalla vuonna 1963 Tapiolan yhteiskoulun kuoron, josta myöhemmin tuli Tapiolan kuoro (Pajamo, 2015, 167). Merkittävä suomalaisen kuoronjohdon tiennäyttäjä ja kuorolaulun kehittäjä on ollut myös Matti Hyökki, joka toimi myös Sibelius-Akatemian kuoronjohdon professorina. Vuonna 1969 säädetty musiikkikoulutusta tukeva lainsäädäntö on mahdollistanut kehittämistyön ja harrastajien tason nousun, mikä näkyi myös ammattimaisten kuorojohtajien tarpeena. Sibelius-Akatemian tutkinnonuudistus vuonna 1980 mahdollisti kuoron-

johdon opiskelun pääaineena. (Nenola, 2019, 81; Pajamo, 2015, 181.) Nykyään Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa voi opiskella kuoronjohtoa kandidaatin ja maisterin tutkinnoissa sekä tohtorikoulutuksessa asti (Taideyliopisto, 2022).

Kulttuuri on kokonaisuus, joka muodostuu kaikesta inhimillisestä elämästä opitusta ja siirtyy ihmiseltä toiselle erilaisten symbolien välityksellä. Tavat, lait, uskomukset, tiedot ja taidot ovat tässä siirtymässä avainasemassa. Perinteet ja käyttäytymistavat ovat myös osa kulttuuria. Eri sukupolvien eläminen yhtä aikaa nopealla syklillä muuttuvassa yhteiskunnassa aiheuttaa helposti sen, että vanhoja ja uusia tapoja, normeja ja arvoja voi olla samaan aikaan käytössä eri yhteisöissä. (Allardt, 1983, 14, 55–56.) Allardtin mukaan kulttuuriin liittyvät opitut tavat, arvot ja normit ovat kuitenkin aina kytköksissä johonkin isompaan kokonaisuuteen. Erityisen tärkeää on tämän isomman kokonaisuuden yhtenäisyys, jolloin esimerkiksi oman yhteisön kulttuuripiirteiden siirtäminen sukupolvelta toiselle saa vahvemman merkityksen. Ei ole siis yhdentekevää, mitä kaikkea opitaan ja välitetään oman yhteisön sisällä. (Allardt, 1983, 78–79.)

Kulttuuri ja kulttuuriset merkitykset siirtyvät vuorovaikutussuhteiden kautta ihmiseltä toiselle. Näistä vuorovaikutussuhteista muodostuu niin sanottu sosiaalinen verkosto, jonka kautta välittyy paljon informaatiota yksilöiden, mutta myös yhteisöjen välillä. Kulttuurin välittämiseen liittyy olennaisena osana myös kieli. Yhteisöllisyyden tunne, toisen asemaan asettuminen ja toistensa ymmärtäminen ovat yhteisen kielen kautta muodostuvia, tärkeitä sosiaalisia kokemuksia. Kielen sosiologiasta puhutaan usein, kun tutkitaan esimerkiksi yhteiskunnallisten kerrostumien, eri kansojen tai ryhmien perustan muodostumista kielen avulla. Kieli ja kielenkäyttö voivat heijastavaa yhteiskunnallisia rakenteita ja sosiaalisen järjestäytymisen perusteita. (Allardt, 1983, 89–92.)

Sosiaalinen pääoma on Bourdieun (1986) mukaan vuorovaikutussuhteista muodostuneiden sosiaalisten verkostojen tuomia etuisuuksia, resursseja ja suhteita. Nämä voivat olla esimerkiksi erilaisia yhteisöjä ja ryhmiä. Sukunimi, heimo, koulu, luokka tai juhla voivat olla se yhteinen nimittäjä, joka muodostaa yhteyden yksilöiden välille ja luo Bourdieun tarkoittamaa sosiaalista pääomaa. (Bourdieu, 1986, 247.) Eri yhteiskuntaluokkien välille muodostuneiden sosiaalisten verkostojen kautta on mahdollista välittää sosiaalista pääomaa enemmän kuin vaikkapa pelkän kasvuympäristön avulla pystyisi. Sosiaalisten ver-

kostojen avulla yksilöt saavat resursseja, joita heillä ei muuten välttämättä olisi ollut mahdollista saada. Sillä, kenet tuntee, on toisin sanoen todella paljon merkitystä. (Chetty, Jackson, Kuchler et al. 2022.)

Massey (2008) kuvaa sosiaalisen pääoman rakentumista tila-ajattelun kautta. Tilat syntyvät eri tasoilla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tilallisuus on sosiaalisesti rakentunutta ja sosiaalisuus tilallisesti rakentunutta. (Massey, 2008, 57.) Nenolan mukaan kuoro-organisaatiota voi ajatella Massey'n (2008) tilan käsitteen kautta (Nenola, 2019, 18).

Aaltonen (2004) käsittelee tutkimuksessaan kuorolaulun periytyvyyttä ja kasvu ympäristön merkitystä Tapiolan kuoron näkökulmasta. Kuorossa oloaika osuu lapsilla ja nuorilla vaikutusalttiin ikään. Kuoro tarjoaa turvallisen kasvu ympäristön ja tukee sosiaalista kasvua. (Aaltonen, 2004, 11–12.) Myös Salminen (2021) käsittelee tutkimuksessaan kuoroharrastuksen sosiaalisen kasvu ympäristön tärkeyttä. Koulun ohella harrastustoimijat, kuten vaikkapa kuorot, voivat olla merkittävänä tukena lasten ja nuorten yhteenkuuluvuuden kokemuksissa. (Salminen, 2021, 60.) Tutkimusten mukaan musikaalisuus on perinnöllinen ominaisuus ja sitä voidaan määritellä synnynnäisten kykyjen perusteella, mutta myös myöhempi kehitys voi vaikuttaa siihen (Ahonen, 1993, 14). Seashoren (1969) mukaan musikaalisuus on perinnöllistä ja siinä kehittyvät taidot ovat riippumattomia muista (Seashore, 1969, 2, 177). Suzuki (1977) taas korostaa kasvu ympäristön vaikutusta, joka voi myös pilata lapsen mahdollisuudet kehittyä lahjakkaaksi (Suzuki, 1977, 5).

Nykyisessä maailmantilanteessa (mm. Covid-19 pandemia, Ukrainan sota, Suomen Nato-kysymys) syntyy uudenlaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia haasteita. On mahdollista, että kasvu ympäristöjen erilaisuudet ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien puuttuminen eriyttävät sosiaalisia elinympäristöjä. Tämä kokemusperäinen ajatukseni on motivoinut tutkimaan edellä kuvattuja asioita ja ilmiöitä myös kuoromaailman näkökulmasta. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena onkin tuottaa lisäarvoa yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun ja haastaa eri toimijoita huomioimaan ja tiedostamaan erilaisten kasvu ympäristöjen vaikutuksia lasten ja nuorten yhdenvertaiseen kasvuun ja kehitykseen.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Sosiologian ja kulttuurin yhteydestä

Sosiologian kytkös erityisesti ihmisen sosiaalista toimintaa tutkiviin tieteenaloihin on ilmeinen. Allardtin (1983) mukaan sosiologia linkittyy esimerkiksi käyttäytymistieteisiin ja yhteiskuntatieteisiin, kun perehdytään eri tieteenalojen yhtymäkohtiin. Historian ja sosiologian keskinäiset kytkökset ja riippuvuudet nousevat myös esille, vaikka tutkimukselliset lähtökohdat ja näkökulmat ovat erilaiset. Historia keskittyy menneeseen aikaan, kun taas sosiologia tutkii nykyaikaa. (Allardt, 1983, 12–15.) Sosiaalisen käyttäytymisen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden samanaikainen tarkastelu on tyypillistä sosiologian ja yhteiskuntatieteiden välistä vuoropuhelua. Sosiaaliseen ympäristöön liittyvät ilmiöt ja muutokset ovat tässä yhteydessä selittäviä tekijöitä. (Allardt, 1983.)

Alasuutarin (1996) mukaan yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen sosiologian avulla mahdollistaa uusien näkökulmien esittämisen. Sosiologia auttaa löytämään perinteisistä ajatusmalleista poikkeavia lähestymistapoja. Vallitsevat ja yleisesti hyväksytyt yhteiskunnalliset todellisuudet voidaan ymmärrettävästi kyseenalaistaa sosiologian avulla. (Alasuutari, 1996.)

Sosiologinen lähestymistapa mahdollistaa kulttuurin syvällisemmän tutkimisen. Kulttuurin määrittäminen kokonaisvaltaisesti on haastavaa. Allardt (1983) korostaa kulttuurin riippuvuutta ulkoisesta ympäristöstä. Erilaiset symbolit, kuten tavat, lait, uskomukset, tieto ja taito siirtävät kulttuuria sukupolvilta ja ihmisiltä toisille. Siksi myös käyttäytymistavat ja erilaiset perinteet ovat osa ympäröivää kulttuuria. (Allardt, 1983, 14, 55–56.)

Allardtin (1983) kulttuurin kolmijako (korkeakulttuuri, kansankulttuuri, massakulttuuri) havainnollistaa sen kokonaisvaltaisuutta. Yhteiskunnan eri instituutiot, kuten virastot, koulut tai oikeusistuimet muokkaavat korkeakulttuuria. Kansan keskuudessa synnytetään kansankulttuuria ja sille on tyypillistä tietynlainen spontaanisuus. Kaupallisuus taas leimaa massakulttuuria ja se leviää monikanavaisesti yhteiskunnan eri osiin. Massakulttuuri muokkaa ihmisten tuotteille antamia merkityksiä ja tekevät tilaa uudelle ajattelulle ja toiminnalle. (Allardt, 1983, 80–81.)

On hyvä muistaa, että Allardtin (1983) kulttuurin määrittely on oman aikansa tuote. Yhteiskunta on muuttunut paljon 40 vuodessa. Kulttuurin kolmiosaista jakoa voidaan kuitenkin hyödyntää 2020-luvun yhteiskuntatutkimukseen ainakin teorian tasolla. (Allardt, 1983, 80–81.) Alasuutarin (2009) mukaan ilmiöt, kuten klassinen musiikki eivät ole enää aikaisempiin aikoihin verrattuna niin suorassa yhteydessä esimerkiksi yksilöiden koulutustasoon. Tässä yhteydessä perinteistä jakoa sekoittavat mm. ikä ja sukupuoli. (Alasuutari, 2009, 83.) Ympäristötekijät, kuten kaupungistuminen ja esimerkiksi teknologian mahdollistama tavoitettavuuden kehittyminen vaikuttavat kulttuuriin. Pienten kuntien ja haja-asutusalueiden tarjonta voi silti olla yksipuolisempaa kuin vaikkapa pääkaupunki-seudulla. (Alasuutari, 2009, 91.)

2.2 Kulttuurin sosiaalisesta merkityksestä

Kulttuuriin liittyvät opitut tavat, arvot ja normit ovat aina kytköksissä johonkin isompaan kokonaisuuteen. Kulttuuri ei sisällä vain symboleja, arvoja, normeja ja rooleja, vaan siihen kuuluvat myös tiedot, taidot, toimintamuodot ja jopa esineet. Suomalaiseen kulttuuriin liittyy Allardtin (1983) mukaan tärkeää kulttuurista roolia kantava saunominen, jonka sosiaalinen merkitys on olennaista. Erilaiset saunomiseen yhdistettävät säännöt tai odotukset voivat kytkeä perinteet laajempaan kontekstiin. (Allardt, 1983, 78–79.) Samalla tavalla voisi ajatella, että esimerkiksi jääkiekolla on tärkeä rooli suomalaisessa kulttuurissa. Jääkiekkoon liittyy tietynlaisia odotuksia ja sääntöjä, jotka ovat yleisesti koko väestön tiedossa, mikä tekee jääkiekosta myös sosiaalisesti merkittävän osan suomalaista kulttuuria.

Kulttuurille on ominaista välittyä kokemisen ja oppimisen kautta. Näin se voidaan käsitellä ihmisen toiminnan tuloksena. Ihminen kehittyy koko elämänsä ajan vuorovaikutussuhteissa, joten myös kulttuurin on mahdollista välittyä koko ajan ihmisten vuorovaikutussuhteiden kautta. (Luoma et al, 2008, 87.) Käytetty kieli on keskeisessä roolissa, kun kulttuuri välittyy yksilöltä tai sukupolvelta toiselle. Allardtin (1983) tunnistama sosiaalinen verkostoituminen aikaansaa vuorovaikutussuhteiden muutoksia, joka osaltaan vaikuttaa päätöksiin ja valintoihin. Verkostot lisäävät välittyvän tiedon määrää, kun siihen yhdistyy käytettävän kielen keskeinen rooli. Kielen keskeisyys on merkittävä mm. yhteiskunnan luokkajaon kannalta. Vallitsevat käytännöt, yhteiskunnalliset rakenteet ja sosiaalinen järjestäytyminen ovat vahvasti kytköksissä käytettyyn kieleen. (Allardt, 1983, 89–92.)

Itävaltalaisen sosiologi Alfred Schütz in mukaan sosiaalinen maailma muotoutuu ihmisten arkisissa merkityksenanto- ja ymmärtämisakteissa ja niiden mukaan ohjautuvassa toiminnassa. Schütz in mukaan ihmisten kanssakäyminen yhteiskunnassa on mahdollista, kun he ymmärtävät toistensa toiminnan tarkoitettua mieltä, antavat toiminnalle merkityksiä ja ohjaavat sitten näin rakentuneen ymmärryksensä pohjalta omaa toimintaansa. (Schütz, 2007, 11–13.)

Schütz in ajattelua todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta jatkoivat tunnetut yhteiskuntatieteilijät Berger ja Luckmann (2009). He tarkastelevat yhteiskuntaa ihmisen sisäisen ja ulkoisen todellisuuden vuorovaikutuksena. Todellisuus jäsenyytensä sosiaalisten merkitysten kautta ja se muotoutuu edelleen ihmisten välisessä sosiaalisissa prosesseissa. Samoin kuin Allardtilla (1983, 89–92), kielellä ja käsitteillä on tässä prosessissa keskeinen merkitys. (Berger & Luckmann, 2009.)

Lähtökohta Bergerin ja Luckmannin ajattelussa on, että kaikki, minkä ajattelemme arkielämässämme olevan “tietoa”, on käytännössä kielen avulla luotua sosiaalista konstruktiota, joka näyttäytyy yksilölle itsestään selvänä arkitodellisuutena. Tämän “todellisuuden” kyseenalaistaminen vaatii aina ponnistelua, koska arkitodellisuudessa toimiminen on äärimmäisen luontevaa. (Berger & Luckmann 2009, 34.)

Todellisuuden jäsenyykset rakentuvat neuvottelujen ja kamppailujen tuloksena, joissa tietyt todellisuuden kuvaukset saavat vahvemman sijan. Valta kietoutuu olennaisella tavalla näihin ihmisten välisiin sosiaalisiin prosesseihin. Yksilön vuorovaikutus toisten kanssa uusintaa koko ajan vallitsevaa todellisuutta. Yksilö ei kuitenkaan synny automaattisesti yhteiskunnan jäseneksi. Hänellä on syntyessään taipumus sosiaalisuuteen ja hänestä tulee yhteiskunnan jäsen, mutta ympäröivä sosiaalinen yhteisö muokkaa hänen käsityksiään todellisuudesta. (Berger & Luckmann, 2009, 147; ks. Luoma et al, 2008, 87.) Lapsi sisäistää vanhempiensa maailman koko maailmana, ei johonkin tiettyyn institutionaaliseen kehykseen kytkeytyvänä maailmana (Berger & Luckmann, 2009, 160).

2.3 Bourdieun näkemyksiä pääomasta

Ranskalainen sosiologi ja kulttuuriantropologi Pierre Bourdieu (1930–2002) loi pääoma-teorian, jonka avulla voidaan tarkastella yhteiskuntien sosiaalista rakennetta ja mekanismeja. Seuraavaksi avaan hieman Bourdieun kehittämää teoriaa ja sen määritelmää.

Bourdieu (1986) luokittelee pääoman kolmeen muotoon: kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen pääoma (Bourdieu, 1986, 243). Yhteiskunnan rakenne ja toimivuus selittyy kokonaisvaltaisesti kaikkia pääoman muotoja hyväksikäyttäen. Kulttuurinen pääoma on aineetonta, kasvatuksen ja koulutuksen kautta kehittyvää. Osa kulttuurisesta pääomasta omaksutaan perheen ja suvun välityksellä sukupolvelta toiselle. (Liljander, 2003, 110–111; Nori, 2011, 35.) Sosiaalinen pääoma koostuu sosiaalisista suhteista. Sen avulla kehittyvät kyky luoda ihmissuhteita ja pärjääminen vaihtelevissa tai haasteellisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Taloudellinen pääoma perustuu omistusoikeudelle ja rahalle. Kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma voivat saada taloudellisen pääoman muotoja esimerkiksi yhteiskunnallisen aseman tai koulutuksen kautta. (Bourdieu, 1986, 245; Liljander, 2003, 110–111.)

2.3.1 Kulttuurinen pääoma

Kulttuurinen pääoma voi olla ruumiillistunutta, objektivoitunutta tai institutionalisoitunutta. Kehon ja mielen kyvyt ovat osa ruumiillistunutta muotoa. Konkreettiset kulttuuriset asiat, kuten kirjat, valokuvat, soittimet jne. ovat kulttuurisen pääoman objektivoitunutta muotoa. Koulutustaso tai arvonimet ovat osa kulttuurisen pääoman institutionalisoitunutta muotoa. (Bourdieu, 1986, 243–247; Liljander, 2003, 110–111; Nori, 2011, 35.)

Ihmisen muisti tai keho kasvattavat kulttuurista pääomaa usein huomaamatta ja alitajunnassa. Pääoman kasvu on kuitenkin rajallista ja sen siirtyminen yksilöltä tai sukupolvelta toiselle on riippuvainen ihmisen muistista tai kehon mahdollisuuksista. (Bourdieu, 1986, 243–247.)

Perheet, joilla on vahva kulttuurinen pääoma, vahvistavat myös yksilön kulttuurisen pääoman kerryttämistä. Koulutuksella on merkittävä rooli kulttuurisen pääoman kumuloitumisessa perheen sisällä (ks. Laes et al, 2020). Pääoman siirtyminen vaatii resursseja, mutta siirtyy huomaamattomasti. Samasta syystä se on myös selkeä pääoman periytyvä muoto. (Bourdieu, 1986, 243–247; Kallunki, 2016, 4–6.)

2.3.2 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma on verkostojen mahdollistamia etuisuuksia, suhteita tai resursseja. Yhteisö, ryhmä, sukunimi, koulu tai jokin muu yksilöiden välinen yhteinen nimittäjä luo sosiaalista pääomaa. Verkoston muodostuminen vaatii vaivannäköä ja siitä voi aiheutua

myös riippuvuussuhteita yksilöiden ja ryhmien välille. Verkoston koko saa aikaan vaikuttavuutta ja suuren yhteiskunnallisesti tunnetun (esimerkiksi sukunimestä johtuva) sosiaalisen pääoman ylläpito on vaivattomampaa kuin yhteiskunnallisesta tuntemattomuudesta nouseva pääoma. (Bourdieu, 1986, 247–248.)

Putnamin (2001) mukaan sosiaalisilla verkostoilla ja normeilla on aina jokin arvo tai merkitys. Verkoston yksilöt saavat lisäarvoa yhteisön arvoista ja sosiaalinen pääoma on heterogeenista. Sosiaalinen pääoma voi kasvaa muodollisista elementeistä, kuten organisaatioista. Epämuodolliset muodot, kuten ystäväpiiri tai kahviporukat, kasvattavat myös olennaisesti sosiaalista pääomaa. Helliwellin (2004) mukaan sosiaalista pääomaa voi esiintyä useissa eri muodoissa. Etninen tausta, ikä tai sosiaalinen status, jotka sitovat yksilöitä ja ryhmiä yhteen, muodostavat sitovaa sosiaalista pääomaa. Linkittävä pääoma muodostaa eri verkostojen välille niitä yhdistäviä siltoja. (Helliwell ym., 2004, 1436–1437.)

Luottamus ja vastavuoroisuus kasvavat, kun sosiaalinen pääoma kertyy. Tiivistyvä yhteydenpito ja osallisuus ovat tärkeitä. Yksilöt ja ryhmät toimivat samansuuntaisesti yhteisiä päämääriä kohti. (Putnam, 1995.) Kulttuurin harrastaminen on Hyypän (2013) mukaan osa sosiaalista pääomaa. Talkootyöhön, harrastustoimintaan, vaikkapa kuorolauluharrastukseen osallistuminen voi muodostua tietyn ryhmän aineettomaksi varannoksi. (Hyypä, 2013, 18–19; ks. myös Hyypä, 2002.)

2.3.3 Taloudellinen pääoma

Pääoman kolmijaossa taloudellisella pääomalla on keskeinen rooli. Yksilön varallisuus ja omaisuus luovat pohjan muiden pääoman muotojen kertymiselle. Aikaa ja taloudellisia resursseja tarvitaan kulttuuripääoman hankkimiseen. (Bourdieu, 1986, 250–251; Bourdieu, 1984/2010.)

Taloudellisen pääoman luoma turva voidaan hyödyntää muiden pääomien kerryttämisessä. Vaikkapa koulutukseen voidaan käyttää enemmän aikaa, kun ei tarvitse keskittyä taloudelliseen pärjäämiseen yhteiskunnassa. Mitä enemmän sekä kulttuurista että taloudellista pääomaa on, sitä todennäköisempää on, että koulutus arvotetaan korkealle. (Bourdieu, 1986, 250–251; Bourdieu, 1984/2010.)

2.4 Yhteiskunnan rakenteesta

Allardt (1983) käsittelee sosiologiaan vahvasti liittyvän yhteiskunnan määritteleviä ominaisuuksia jakamalla ne viiteen eri osioon:

1. Tietty alue ja sen tietynasteinen riippumattomuus

”Yhteiskunta on alueellinen yksikkö. Tämä merkitsee, että yhteiskuntien kuvauksessa olisi otettava huomioon yhteiskunnan suhde muihin ympäröiviin yhteiskuntiin.” (Allardt, 1983, 95–96.)

2. Oma kokonaiskulttuuri

”Oma kokonaiskulttuuri muodostuu yleisesti opituista ja symbolien välityksellä ihmiseltä toiselle siirtyvistä toiminnoista, kuten uskomuksista, tiedoista, taidoista, moraalikäsitteistä, tunne-elämysten ja tunteenpurkausten malleista sekä perinteistä.” (Allardt, 1983, 95–96.)

3. Väestö

”Väestön lisääntyminen, joka perustuu pääasiassa syntyvyyteen.” (Allardt, 1983, 95–96.)

4. Sosiaalinen rakenne

”Sosiaalinen rakenne muodostuu yhteiskunnan tärkeistä ryhmyksistä, kuten luokkajako ja kerrostuneisuus. Lisäksi esimerkiksi alue, rotu, kieli, uskonto ja muut kulttuurisen ominaisuuden kautta syntyneet ryhmät kuuluvat sosiaaliseen rakenteeseen.” (Allardt, 1983, 95–96.)

5. Sosiaaliset instituutiot

Sosiaalisia instituutioita eli laitoksia ovat esimerkiksi erilaiset koulutusjärjestelmät sekä poliittiset ja taloudelliset järjestelmät. Sosiaalisten instituutioiden muodostumiseen ovat vaikuttaneet yhteiskunnan rakenteessa toimivien ryhmien ja luokkien edut ja pyrkimykset. Instituutioiden syntymisen jälkeen niillä on mahdollisuus saavuttaa itsenäisyyttä, kehittää omia säännöstöjään, byrokratiaa ja eliittejä. Jokainen oma ryhmänsä haluaa taistella oman instituutiossa säilymisen ja saavutettujen etujen puolesta. Sosiologian vaikeimpia tehtäviä onkin paljastaa ja

tutkia sosiaalisten instituutioiden ja sosiaalisen rakenteen välisiä suhteita. (Allardt, 1983, 95–96.)

Eriarvoisuuden yhteiskunnallisten syiden analysointi on sosiologian keskiössä. Allardt (1983) jakaa eriarvoisuuden syyt pakko- eli ristiriitateorioihin ja funktionaalisiin integraatioteorioihin. Pakkoteorian mukaan valta turvaa hyväosaisten etuoikeudet. Funktionaalinen integraatioteoria taas perustuu siihen, että tietty määrä eriarvoisuutta on välttämätöntä yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Ihmisillä on myös taipumus liittyä yhteen suorittamiensa tehtävien tai saavuttamiensa etujen perusteella. Tämä lisää yhteiskunnan luokkajakoa ja yhteiskuntaluokat ovatkin syntyneet osin tämän seurauksena. (Allardt, 1983, 105.)

Allardt (1983) erottaa toisistaan yhteiskunnan väestöllisen ja sosiaalisen rakenteen. Väestörakenne perustuu syntyvyyteen, kuolevuuteen ja muuttoliikkeen vaikutuksiin. Sosiaalinen rakenne taas perustuu yhteiskunnan työnjakoon ja kuvaa sitä edustavia ryhmiä. Yhteiskunnalla on oma kokonaiskulttuurinsa, joka koostuu mm. uskomuksista, moraalikäsitteistä, tiedoista ja taidoista. Rakenteellisesti yhteiskunta ryhmittyy mm. luokkajaon, alueen, rodun, kielen, uskonnon tms. kulttuurisen ominaisuuden perusteella muodostuneiden sosiaalisten ryhmien pohjalta. (Allardt, 1983, 95–96.)

Bergerin ja Luckmannin mukaan ihmisten käsitykset todellisuuden luonteesta muokkaavat ympäröivää yhteiskuntaa. Voidaan sanoa, että yhteiskunnallinen todellisuus on rakentunut ihmisten välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. ”Yhteiskunnallinen järjestys on ihmisen tuotosta tai – täsmällisemmin ilmaistuna – jatkuvaa inhimillistä tuotantoa.” (Berger & Luckmann, 2009, 64.)

Mikä tahansa toiminta vakiintuu, kun se toistuu usein. Kaikki inhimillinen toiminta ”tunnustuu” (Berger & Luckmann, 2009, 65), siitä tulee rutiinia. Samalla logiikalla myös yhteiskunnan toiminnot instituutioituvat. Seuraavat sukupolvet perivät syntyneet institutionaaliset maailmat ja muokkaavat niitä edelleen. Berger ja Luckmann kytkevät kulttuurin ja yhteiskunnalliset instituutiot toisiinsa. Yksilöt rakentavat kulttuuria, joka ”legitimisoituu”. Yhteiskunnassa olevasta hyväksytystä tiedosta syntyy tiedettävissä oleva kehys, jonka puitteissa tulevaisuudessa tiedetään myös se, mitä ei vielä tiedetä. (Berger & Luckmann, 2009, 79.)

2.4.1 Yhteiskuntaluokkien määrittelyä

Valtioneuvoston kanslian eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän raportin mukaan Suomi on edelleen luokkayhteiskunta. Raportin mukaan eriarvoisuudessa kysymys on yhteiskuntaluokkien välisistä eroista. Huono-osaisuus tai koulutus ja tulot jakaantuvat luokkaseman mukaan. (Melin, 2019; Valtioneuvoston kanslia, 2018.)

Sosiologia tieteenalana tutkii yhteiskunnallisia eroja ja luokkajakoa. Tutkijat ovat monimielisiä siitä, kuinka luokkajako määritellään tai onko luokkajakoa ylipäätään olemassa. Professori Melin kuvaa artikkelissaan (2019) tutkijoiden näkökulmia eriarvoisuuteen ja luokkajakoon. Tunnetuimpia yhteiskuntaluokkien tutkijoita olivat Karl Marx ja Pierre Bourdieu. (Melin, 2019.) Allardtin mukaan luokkajako on osa yhteiskunnan sosiaalista rakennetta (Allardt, 1983, 95–96). Luokkajako taas johtuu ihmisten taipumuksesta liittyä yhteen erilaisilla perusteilla ja puolustaa saavutettuja etujaan tai asemaansa (Allardt, 1983, 105).

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) määrittelee suomalaisen yhteiskunnan luokkajakoa tulojen perusteella. EVA:n mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisista kuuluu hyvinvoivaan keskiluokkaan (EVA, 2018). Melinin mukaan luokkajakoa määrittävät ensisijaisesti työelämän valta- ja auktoriteettisuhteet (Melin, 2018). Erityisesti keskiluokalle on ominaista erilaiset kulttuuri- ja elämäntapakäytännöt, pyrkimys kulutusmahdollisuuksiin ja usko koulutukseen (Melin, 2018). Kirjailija Jan Erolan mukaan työelämän ammattien muodostamien sosiaalisten ryhmien perusteella voidaan kuvata eri yhteiskuntaluokkia (Erola, 2010, 237; Melin, 2018). Tutkiessaan suomalaisten äänestysaktiivisuutta, tutkija Hannu Lahtinen tekee johtopäätöksen, että kansalaisten sosioekonominen asema on nykyään erottelevampi tekijä kuin koskaan aikaisemmin Suomessa. Perusasteen tutkinnon omaavien vanhempien lapsista äänestää 28 prosenttia. Maisterin tutkinnon omaavien vanhempien lapsista taas vastaava luku on 69 prosenttia. Vanhempien koulutus ja sosioekonominen asema vaikuttavat voimakkaasti heidän jälkikasvunsa äänestyskäyttäytymiseen. (Lahtinen, 2020, 291–292.)

Kuorossa laulamista on myös tutkittu luokkajaon, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman sekä sukupolvelta toiselle siirtymisen näkökulmasta (Kuusterä, 2007). Kuorolaisten ja kuoron sidosryhmien sosiaaliset suhteet muodostavat osaltaan kuoron sosiaalista pääomaa, joka edistää luottamusta ja sitoutumista (Kuusterä, 2007, 103). Kuusterän tutkimus

vahvistaa myös yleistä olettamusta, että sosiaalisia suhteita syntyy usein taustatekijöiltään samankaltaisten ihmisten välillä. Sukupuoli ja ikäryhmä yhdistävät kuorolaisia. Kuoron taiteellisella johtajalla on keskeinen rooli sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman luojana. Tutkimuksen mukaan kuorolaiset arvostavat eri-ikäisten kohtaamisia. Henkinen tuki, opettaminen ja oppiminen ovat esimerkkejä ylisukupolvisesta siirtymästä. (Kuusterä, 2007, 106–107.)

Monitieteinen tutkijaryhmä on selvittänyt kuorossa laulamista yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavana (Suhonen et al, 2022). Kuoroyhteisö voi toimia kestävästä tulevaisuutta rakentavana sosiaalisena yhteisönä (Suhonen et al, 2022, 10). Kuoro viestii aatteellisuutta ja arvojaan ulospäin taiteellisten valintojensa kautta. Kuorojen taiteelliset johtajat ja johdotunnat ovat tässä ratkaisevassa roolissa. (Suhonen et al, 2022, 16–17.) Kuorolaiset uskovat, että he voivat olla mukana yhteiskunnallisissa muutoksissa ja näin vaikuttaa kuorolaulun merkityksellisyyteen sosiaalisen pääoman ja kulttuurin kehittäjänä. Yhteiset tavoitteet ja arvot jakava kuoroyhteisö mahdollistaa myös yksilöiden kasvamista positiivisesti aktiivisiksi kansalaisiksi. (Suhonen et al, 2022, 20–21.) Suomi on siis edelleen luokkayhteiskunta, jossa yhteiskunnallinen ja sosiaalinen asema määrittää yksilöiden ja perheiden elämän ehtoja.

2.4.2 Eliitti

Kulttuuriin liittyviä ilmiöitä on mahdollista yhdistää yhteiskunnan rakenteisiin liittyviin kysymyksiin eliitin käsitteen kautta. Alasuutarin (2009) mukaan yhteiskunnallinen asema määrittelee yksilön tai sosiaalisen ryhmän asenteita. (Alasuutari, 2009, 82.) Eriarvoisuus ja yhteiskunnan luokkajako ovat myös yhteydessä yksilön koulutustasoon. Suvaitsevaisuus ja monikulttuurisuus häivyttävät perinteistä eliittiä ja kulttuurin kaikkiruokaisuus on osa nykyistä kulttuuripääomaa. (Alasuutari, 2009, 100.)

Sosiaalinen status ja arvovalta ovat keskeisessä roolissa kulttuuria analysoitaessa. Vallan ja eliitin määrittelyyn liittyy olennaisesti se, mitä pidetään arvokkaana ja hyvänä. Valta-aseman muodostumisessa tällä erottautumisella on merkitystä. Taustalla on ajatus siitä, kuinka yksilön asema suhteessa muihin muodostuu sosiaalisten erojen kautta. (Purhonen ym., 2014, 13–15.)

Alasuutarin (2009) artikkeli tuo esille Bourdieun (Bourdieu, 1984/2010) ajatuksen yhteiskunnan jakautumisesta eri luokkiin. Samaan ajatukseen perustuu korkea- ja populaarikulttuurien määrittely. Ylempien yhteiskuntaluokkien määrittely hyväksyttävästä elämäntavasta on parempi kuin alemmilla luokilla. Vastaavasti eliitti (ylemmät luokat) harrastavat korkeakulttuuria ja suuri yleisö (alemmat luokat) viihtyvät populaarikulttuurin parissa. (Alasuutari, 2009, 81–82.)

Yhteiskunnallista luokkajakoa voidaan tutkia useista näkökulmista. Kortteinen ym. (2005) jakaa Helsingin alueella tutkitun eliitin ominaisuuksia taloudellisen ja kulttuurisen pääoman perusteella. Tutkimus- opetus- ja koulutustehtävissä työskentelevät erottautuvat omana ryhmänään myös asumisvalintojensa perusteella. Ryhmä profiloituu myös kulttuurisen pääoman ja taiteellisen suuntautuneisuuden perusteella. Myynti- ja markkinointitehtävissä työskentelevät sijoittuvat maantieteellisesti Helsingin länsireunalle, ja heidän profiilinsa keskiössä ovat sisäinen yrittäjyys ja tekninen uteliaisuus. Kolmas erottautuva eliitin ryhmä erottuu taloudellisen pääoman perusteella. Koulutustausta vaihtelee tällä ryhmällä, mutta heille on olennaista korkeat palkat ja tekninen orientoituminen. (Kortteinen et al, 2005, 482.)

Kortteinen, Vaattovaara ja Alasuutari (2005) viittaavat tutkimuksessaan Bourdieun esittämään eliitin eriytyneisyyteen. Yhteiskuntaluokan tai eliittiryhmän sisällä voi havaita eriyväisyyksiä elämänsenteiden ja mieltymyksien välillä. Varallisuuden (taloudellisen pääoman) perusteella eliitin eroavaisuudet voivat olla pieniä. Ryhmän sisällä kulttuurisen pääoman periytyvyydessä ja koulutustasossa voi olla eroavaisuuksia eikä kulttuurinen erottautuminen perustu taloudelliseen pääomaan. (Kortteinen et al, 2005, 483.)

Suomen sosioekonomisen nousun vauhdittamana virkemieseliitin rinnalle on noussut kasvava bisneseliitti erityisesti pääkaupunkiseudulla. Seudun yhteiskunnallinen merkittävyys ja vaikutusvalta on kasvanut ja alueelle on muodostunut hallinnollinen ja kulttuurinen eliitti. Eliitin jakautuminen pienryhmiin asuinalueen, aseman, tulojen tai koulutuksen perusteella korostuu. Erilaiset tulojen tasausmekanismit vähentävät alueellista vaihtelua, mikä korostaa koulutuksen asemaa eriyttävänä tekijänä. (Kortteinen et al, 2005, 484.)

Pääkaupunkiseudun alueellinen eriytyminen vahvistaa näkemystä siitä, että länsimaisen yhteiskunnan sisäinen rakentuminen toteutuu Bourdieun teorian mukaisesti myös Suomessa. Koulutuksella on merkittävä rooli elämänarvojen ja asenteiden muokkautumisessa. Siksi se nousee niin usein esille yhteiskuntaluokkien tai -ryhmien eroavaisuuksia

tutkittaessa. Kysymyksessä voi olla rakenne, joka leimaa yleisellä tasolla eurooppalaisten metropolien sisäistä rakennetta. (Kortteinen et al, 2005, 485.)

Musiikkikasvatuksen rooli kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman välittäjänä näkyy selvimmän esimerkiksi musiikkioppilaitosten eli instituutioiden muodossa. Laes, Westerlund, Väkevä ja Juntunen (2020) toteavat, että suomalaisen musiikkioppilaitosjärjestelmän saavutettavuudessa on vielä kehitettävää. Huomion arvioista on esimerkiksi se, miten epätasaisesti musiikkioppilaitosten määrät ja osallistumisen mahdollisuudet eri kaupunkien ja jopa kaupunginosien välillä jakautuvat. Tämän alueellisen eriytymisen vuoksi taiteen perusopetukseen, jota esimerkiksi musiikkioppilaitokset tarjoavat, hakeutuu lapsia ja nuoria tietyn tyypin perheistä. (Laes et al, 2020, 10–11.)

2.5 Tapiolan kuoro

Tutkimukseni kohteena on espoolainen lapsi- ja nuorisokuoro Tapiolan kuoro. Kuoron nykyinen toiminta voidaan jakaa kahteen eri osa-alueeseen: taiteelliseen toimintaan sekä kuoron taustalla toimivan rekisteröidyn yhdistyksen toimintaan, jonka kautta vanhemmat ja muut sidosryhmät osallistuvat toimintaan.

2.5.1 Tapiolan kuoron historiaa

Erkki Pohjola perusti vuonna 1963 Tapiolan kuoron, jonka nimi oli vuoteen 1971 asti Tapiolan yhteiskoulun kuoro. Pohjola toimi kuoron perustamisen aikaan Tapiolan yhteiskoulun musiikinopettajana, joten yhteistyötä kuoron ja yhteiskoulun välillä oli mahdollista toteuttaa monipuolisesti kuoron ensimmäisten toimintavuosien aikana. Kuoron toiminta on ollut vuodesta 1984 rekisteröidyn kannatusyhdistyksen ylläpitämää, ja siten irrallaan koulujen toiminnasta. Suurin osa laulajistosta tulee eteläisestä Suomesta, pääkaupunkiseudulta. (Erkkilä, 2013, 13; Pohjola & Tuomisto, 1992; Tapiolan kuoro, 2022.)

Kuoron laulajistosta suurin osa soitti myös jotakin instrumenttia, joten Pohjola päätti muodostaa laulajistosta myös kamariorkesterin. Kuoron yhtenä tavoitteena on, että laulajat hyödyntävät monipuolista muusikkouttaan kuoroharrastuksessa. Kuorolaisista on mahdollista koota erilaisia kokoonpanoja, ja teoksissa tarvittavia sooloja ovat soittaneet historian saatossa kuoron laulajat. Useat eri kokoonpanot täydensivät muuta koulumusiikin opetusta ja koulun oppilaat saivat mahdollisuuden toimia monipuolisessa musiikillisessa kasvuympäristössä. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 51.) Tapiolan kuoron laulajistolta odotetaan edelleen myös soittoharrastusta tai vähintään sen aloittamista kuoroharrastuksen rinnalla. Instrumenttiopintojen on koettu tukevan laulajiston kokonaisvaltaista musiikin opiskelua, esimerkiksi nuotinlukua ja kuuntelua. (Tapiolan kuoro, 2022.) Erkki Pohjola, omalta instrumenttitaustaltaan alttoviulisti, kutsui Tapiolan kuoron laulajistoa tuttavallisesti ”rakkaaksi Stradivariukseksi” (Pohjola & Tuomisto, 1992, 9, 121–123).

Euroopan historiassa kuorolaululla on pitkät perinteet. Kirkoissa, luostareissa ja sisäoppilaitoksissa on kasvatettu nuoria poikasopraanoja ja –alttoja menestyksekkäästi vuosien ajan. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 13.) Musiikin opetuksella, erityisesti laulunopetuksella, on myös suomalaisessa koulutusjärjestelmässä pitkät perinteet. Kososen (2009) mukaan jo keskiajalla luostarikoulujen kolme keskeisintä oppiainetta olivat latina, uskonto ja laulu. Laulunopetus vakiintui ajan kuluessa arvokkaaksi ja olennaiseksi osaksi

kaikille yhteistä ja mahdollista yleissivistävää koulutusta. (Kosonen, 2009, 157.) Toisaalta Erkkilä (2013) toteaa, että oppiaineena laulu lopetettiin silloisista kansakouluista samana vuonna kuin Tapiolan kuoro perustettiin, kun tilalle tuli uusi oppiaine nimeltään musiikki. Lapsikuorot ovat olleet Tapiolan kuoron perustamisen aikaan 1960-luvulla suurilta osin koulukuoroja, jotka ovat toimineet kansakouluissa ja niiden ulkopuolella. (Erkkilä, 2013, 13–14; ks. myös Tenkku, 1996.) 1800-luvun lopulla Suomessa perustettiin erilaisia kuoroja muun muassa kyläkuntiin ja yhdistyksiin. Niiden johtajiksi päätyi usein juuri kansakoulun opettajat. Kansakoulujen rooli laulu- ja kuorokulttuurin välittäjänä oli merkittävä, kun varsinkin pienillä maaseudun paikkakunnilla ei välttämättä ollut muuta musiikkitoimintaa. (Pajamo, 2009, 46–47.)

Erkki Pohjola seurasi aktiivisesti muita musiikkikasvatuksen alan pioneereja ja otti heiltä paljon vaikutteita. Muun muassa Zoltán Kodály ja Carl Orff olivat Pohjolalle merkittäviä inspiraation lähteitä. Kodály'n solmisaatiometodi ja Orffin koulumusiikin opetuksen erilaiset tavat kiinnostivat Pohjolaa erityisen paljon. Hän muokkasi näitä metodeja itselleen ja Tapiolan kuoron laulajistolle sopiviksi. Pohjola loi Tapiolan kuoron kasvatuskulttuuriin järjestelmällistä laulamisen, soittamisen ja nuotinluvun opettamista. Hän pyrki lapsilähtöiseen opetukseen ja ottamaan huomioon lasten vahvuudet, oppimisen jatkuvuuden ja edistymisen. (Erkkilä, 2013, 13–30; Pohjola & Tuomisto, 1992, 53.)

Tapiolan kuoro esiintyi sekä kotimaassa että ympäri maailmaa säännöllisesti Erkki Pohjolan pitkän toimintakauden 1963–1994 aikana. Tapiolan kuoron noustessa esille myös kansainvälisesti, kehittyi kuoron sointia kuvaava käsite ”Tapiola Sound”, josta kuoro tunnetaan edelleen. Kuoron sointi herätti mielenkiintoa, sillä kuoron laulajistoon kuului sekä tyttöjä että poikia, joiden ikähaarukka ylettyi alakoululaisista parikymmenvuotiaiksi asti. Laulajiston suuri ikäero aiheutti sen, että heidän äänensä olivat hyvin eri vaiheissa kehitystä. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 102.) Tämä piirre oli vielä 50 vuotta sitten erikoinen lapsikuoron näkökulmasta, sillä laulajisto oli saatettu jakaa esimerkiksi iän mukaan eri tasoisiin kuoroihin.

Pohjola jäi eläkkeelle Tapiolan kuoron taiteellisen johtajan toimesta vuonna 1994, jolloin hänen tilalleen valittiin Kari Ala-Pöllänen, joka on Pohjolan tavoin koulutukseltaan opettaja. Ala-Pöllänen toimi Erkki Pohjolan kanssa yhteistyössä moneen otteeseen ennen omaa johtajakauttaan Tapiolan kuorossa. (Tapiolan kuoro, 2022.) Ala-Pöllänen toimi ennen Tapiolan kuoron siirtymistä mieskuoro Sirkkojen johtajana sekä Jyväskylässä Vox

Aurea -lapsikuoron taiteellisena johtajana vuosina 1978–1993 (Salminen, 2021, 62). Salminen (2021), joka toimii nykyään Vox Aurean taiteellisena johtajana, toteaa, että kuoronjohtajan vaihdoksessa uusi johtaja tulee valmiiksi muodostuneeseen sosiokulttuuriseen ympäristöön, jossa on vallinnut edellisten toimijoiden toimintatavat, arvot ja normit (Salminen, 2021, 62).

Ala-Pölläsen toimintakausi taiteellisena johtajana kesti vuodesta 1994 vuoteen 2008, jolloin Pasi Hyökki valittiin kuoron uudeksi taiteelliseksi johtajaksi. Hyökki on koulutukseltaan musiikin maisteri ja kuoronjohtaja. Hän on toiminut ennen Tapiolan kuoron taiteellista johtajuutta muun muassa lauluyhtye Tallan perustajana (1985-), kamarikuoro Emo Ensemblen (2000-) perustajana ja taiteellisena johtajana. Tapiolan kuoron ohella hän johtaa vuonna 1883 perustettua Ylioppilaskunnan laulajia. Hyökki on entinen Tapiolan kuorolainen ja lauloi kuorossa Erkki Pohjolan johdolla vuosina 1980–89. (Tapiolan kuoro, 2022.)

Tapiolan kuoro on ollut aktiivinen toimija musiikin saralla sekä kotimaassa että ulkomailla koko lähes 60 toimintavuotensa ajan. Kuoro on matkustanut eri puolille maailmaa ja pyrkinyt luomaan monipuolisesti kansainvälisiä kontakteja sekä taiteellisten johtajien, kuorojen organisaatioiden, että laulajistojen välille. Tapiolan kuoro on saanut historiansa aikana myös useita tunnustuksia ja palkintoja. Vuonna 1965 Tapiolan kuoro palkittiin ensimmäisellä palkinnolla Suomen Yleisradion valtakunnallisessa koulukuorojen kilpailussa. Kansainvälisesti merkittävä tunnustus oli BBC:n järjestämän kansainvälisen Let the Peoples Sing- kuorokilpailun pääpalkinto Silver Rose Bowl, jonka Tapiolan kuoro (tuolloin vielä Tapiolan Yhteiskoulun kuoro) voitti vuonna 1971. Tapiolan kuoro palkittiin Unescon esittävän taiteen palkinnolla vuonna 1996, joka jaettiin tuolloin ensimmäistä kertaa musiikin alalle. Vuonna 2005 Suomen Yleisradio valitsi Tapiolan kuoron Vuoden nuorisokuoroksi. Tapiolan kuoro palkittiin Opetus- ja kulttuuriministeriön Lapsenpäiväpalkinnolla vuonna 2017 tunnustuksena ansioista lastenkulttuuria tekeville yhteisöille. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 71; Tapiolan kuoro, 2022.)

Tapiolan kuoro on toiminut perustamisestaan lähtien suomalaisten ja ulkomaisten eturivin säveltäjien kanssa. Kuoron taiteelliseen toimintaan ja nykyiseen toiminta-ajatukseen kuuluu edelleen monipuolinen yhteistyö nykysäveltäjien kanssa myös sävellysprosessin aikana. Kuorolle on omistettu monia teoksia. Suomalaisista säveltäjistä muun muassa Anna-Mari Kähärä, Olli Kortekangas, Pekka Kostiainen, Einojuhani Rautavaara, Jarmo Saari, Kaija Saariaho, Aulis Sallinen sekä Heikki Sarmanto ovat säveltäneet Tapiolan

kuorolle. Tapiolan kuoro on omalta osaltaan toiminut suomalaisen kuoromusiikin edistäjänä maailmalla. Myös suomalainen kansanmusiikki on ollut osa Tapiolan kuoron ohjelmistoa. Lauluun yhdistettynä soitto ja tanssi ovat luoneet kuoron esityksistä monipuolista kuultavaa ja nähtävää. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 171–197. Tapiolan kuoro, 2022.)

2.5.2 Tapiolan kuoro kulttuurisena ja sosiaalisena yhteisönä

Tapiolan kuoron yhteisö käyttää itsestään nimitystä kuoroperhe. Kuoroperheellä tarkoitetaan tässä kontekstissa kulttuuriseen ja sosiaaliseen yhteisöön tai verkostoon kuuluvia henkilöitä: kuoron laulajat, työntekijät, vanhemmat, alumnit ja heidän perheensä. Sosiaaliset verkostot vaikuttavat toistuvasti yksilöiden valintoihin ja päätöksiin. Näiden verkostojen kautta välittyy usein tietoa, joka ei muuten välttämättä kulkisi eri yksilöiden välillä. (Allardt, 1983, 89–92.)

Tapiolan kuoron kuoroperheelle on ominaista vanhempien aktiivinen toiminta. Kuoron laulajiston perheet osallistuvat konsertti-, leiri- ja kiertuetoimintaan. Vanhempien tuki ja apu on myös kuorolaisten motivaation kannalta merkittävää. Harrastuksen jatkaminen on luontevaa, kun koko perhe on mukana toiminnassa. Kosonen toteaa, että lasten harrastusmotivaation yksi merkittävä tekijä on vanhempien, isovanhempien, sisarusten ja muiden läheisten asenne ja arvostus harrastusta kohtaan (Kosonen, 2009, 159).

Tapiolan kuorossa on muodostunut tavaksi valita kuorokummi jokaiselle uudelle laulajiston jäsenelle. Vanhemmat, mahdollisesti jo pitkään kuorossa laulaneet laulajat opastavat juuri kuoroon tulleita nuorempia laulajia harjoituksissa. He neuvovat nuorempia laulajia nuotinluvun, stemmaharjoittelun, yleisten sääntöjen ja esiintymistapojen kanssa. Matvejeff (2013) kuvailee, miten erityinen ja ainutlaatuinen kuoron sosiaalinen yhteisö on.

”Siellä oppii tulemaan toimeen kaikkien kanssa, laulun ja leikin avulla laulajat tutustuvat eri kulttuureihin. Kansainvälinen tunnelma on alusta asti läsnä ja laulajat oppivat siihen pienestä pitäen. Ulkomailta saadut kokemukset ja ystävät ovat luoneet kuorolaisista maailmankansalaisia.” (Matvejeff, 2013, 57.)

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa käsittelen tutkimustehtävääni, tutkimuskysymyksiäni ja menetelmällisiä valintojani. Kuvaan myös tutkimuksen toteutusta sekä analyysiä. Lopuksi käsittelen eettisiä kysymyksiä, joita nousi esiin tutkimusta tehdessäni.

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänäni on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että kuorolaulu periytyy kulttuurisena pääomana perheen sukupolvelta toiselle. Tutkimuksen tavoitteena on saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma periytyy sukupolvelta toiselle haastattelujen mukaan?
2. Mitkä tekijät saavat koko suvun tai perheen harrastamaan juuri kuorolaulua?

Tutkimuksen näkökulmana on kuorolaulun rooli kulttuurisena ja sosiaalisena pääomana perheessä ja suvussa. Tutkin sitä, miten kuorolaulu periytyy perheen sukupolvelta toiselle ja mitkä tekijät pääoman periytymiseen vaikuttavat. Tarkastelen kuorolaulua Bourdieun pääomateorian kautta ja pyrin yhdistämään sen musiikkikasvatuksen kanssa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

3.2 Tutkimuksen toteutus

Toteutin tutkimuksen kokonaisuudessaan kevään 2019 ja syksyn 2022 välillä. Tutkimus-haastattelut toteutettiin keväällä 2021.

3.2.1 Laadullinen tapaustutkimus

Tutkimukseni on laadullinen tapaustutkimus, koska tutkimukseni aihe liittyy hyvin vahvasti ihmisiin, heidän elinympäristöihinsä, kokemuksiinsa ja ympärillä olevaan yhteiskuntaan. Valitsin tutkimukseni kohderyhmäksi Tapiolan kuoron entisiä ja nykyisiä laulajia ja heidän perheitään. Tämä valinta on tapaustutkimukselle luonteenomainen, sillä sen tyypillisiä piirteitä on valita kohteeksi esimerkiksi tietty ryhmä tai yhteisö ja tavoitteena

on usein kuvailla ilmiöitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 135.) Laadullisessa tutkimuksessa pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä käytetään haastattelua (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 205), joka on myös sopiva menetelmä omaan tutkimukseeni.

Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on kuvata todellista elämää, joka on hyvin moninaista. Tutkimusta tehdessä tulee huomioida se, että kaikki tapahtumat muokkaavat ja muovaavat toisiaan samanaikaisesti. Näin syntyy monen suuntaisia vaikutussuhteita. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena onkin pyrkiä mahdollisimman kokonaisvaltaiseen tutkimuskohteen tarkasteluun. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 161.)

Laadullinen tutkimus voidaan jakaa useisiin eri lajeihin tai tyyppeihin. Niitä kaikkia kuitenkin yhdistää sosiaalisten ilmiöiden luonteen merkityksellisyyden korostaminen ja tarve ottaa se huomioon, kun selitetään, tulkitaan, tai kuvataan kulttuuria, sosiaalista toimintaa tai kommunikaatiota. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 163.) Laadullisen tutkimuksen tyypillisiin piirteisiin kuuluu kokonaisvaltainen tiedonhankinta, jossa aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa, havainnoiden ihmistä mittausvälineiden käyttämisen sijaan. Lähtökohtana on aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu, jonka kautta tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa ennalta-arvaamattomia ja odottamattomia seikkoja. Aineisto siis määrittelee sen, mikä tutkimuksessa on tärkeää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 164.)

3.2.2 Teemahaastattelu

Tiedonkeruumenetelmistä haastattelu on hyvin joustava tapa kerätä tutkittavaa aineistoa. Haastattelija voi tarvittaessa toistaa ja selventää kysymyksiään, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Vastauksia voi tulkita laajasti ja monipuolisesti, esimerkiksi ottaen huomioon sanottujen asioiden lisäksi sen, miten ne sanottiin. Haastatteluun voidaan valita henkilöitä, joilla on paljon tietoa tai kokemusta tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta tai ilmiöstä. Haastavan haastattelusta tekee sen vaatimat resurssit ja luotettavuus. Haastattelut pitää suunnitella huolellisesti ja tutkijan pitää myös valmistautua niihin hyvin, mikä vie aikaa. Haastattelun luotettavuutta voi heikentää se, että haastateltavat saattavat vastata kysymyksiin sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla, mikä voi tuoda turvaa heidän omalle asemalleen. Tällaisessa tilanteessa tutkijan vastuulle jää erilaisten kulttuuristen merkitysten ja maailmojen vaikutusten huomioiminen haastateltavien vastauksia tulkitessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 206–207; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 59–60.)

Valitsin tutkimushaastattelun tavaksi puolistrukturoitua haastattelua muistuttavan teema-haastattelun, joka sijoittuu strukturoimattoman eli täysin vapaamuotoisen syvähaastattelun ja strukturoidun lomakehaastattelun väliin (Hirsjärvi & Hurme, 2010, 47). Teema-haastattelussa nousevat esiin ihmisten tulkinnat, asioille antamat merkitykset ja niiden syntyminen vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelussa, joka on osittain strukturoitu, edetään keskeisten ja valmiiksi valittujen teemojen varassa, jotka pohjaavat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Kaikkien haastattelujeni yhteisinä teemoina olivat haastateltavien elinympäristöt, koulu- ja harrastuspolut sekä positiiviset ja negatiiviset kokemukset omasta kasvuyhteisöstä. Muita teemoja olivat ystävyysuhteet ja yhteiskunnan vaikutus omaan elinympäristöön sekä hyvässä että huonossa mielessä. Teemahaastattelun etuna on, että kysymyksiä voidaan tarvittaessa tarkentaa ja syventää haastateltavien vastausten perusteella. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 60–61.)

Haastatteluja tehdessään tutkijan on oltava huolellisesti valmistautunut etukäteen ja perehtynyt omaan rooliinsa ja tehtäviinsä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 206). Loin haastattelukysymykset tutkimuskysymyksieni pohjalta. Jokaisessa haastattelussa oli samat teemat, vaikka kysymysten asettelu ja järjestys hieman vaihteli riippuen haastateltavasta ja haastattelun etenemisestä. Tavoitteena oli kerätä mahdollisimman monipuolinen aineisto, sillä haastateltavien vastauksissa tulisi todennäköisesti nousemaan sekä erilaisia että samankaltaisia asioita eri teemoista. Pyrin kysymään tarkentavia lisäkysymyksiä, jos haastattelussa nousi esille joitakin tiettyjä aiheita. Tämän mahdollisti haastattelutilanteen joustavuus. Pyrkimyksenäni oli luoda mahdollisimman selkeät ja ymmärrettävät haastattelukysymykset. Jätin kysymykset tarkoituksella avoimiksi, jotta haastateltavien omat kokemukset ja ajatukset tulisivat esille paremmin.

3.3 Aineiston keruu

Valitsin tutkimuskohteekseni Tapiolan kuoron entisiä ja nykyisiä laulajia sekä heidän perheenjäseniään. Päädyin valitsemaan tämän ryhmän tutkimuskohteekseni, sillä Tapiolan kuorolla on pitkä toimintahistoria, jonka aikana kuoron riveissä on laulanut satoja ihmisiä. Tapiolan kuoron laulajistolla on myös tapana kutsua itseään kuoroperheeksi. Monet Tapiolan kuorossa laulaneet henkilöt ovat myöhemmin päätyneet musiikin ja kasvatuksen alalle, minkä takia koin heidän näkökulmansa olevan tärkeä.

Keräsin tutkimusaineistoni haastatteluiden avulla. Haastattelu oli sopivin vaihtoehto tutkimukseni tiedonkeruumenetelmäksi, sillä oletuksenani oli, että kyseessä tulee olemaan monitahoinen tutkimus. Haastattelussa tulisi nousemaan asioita, jotka tuottaisivat vastauksia eri suuntiin. Olin myös pohtinut sitä mahdollisuutta, että tutkimukseni tulisi olemaan peilattavissa laajemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun. Haastattelin kaikki haastateltavat kevään 2021 aikana.

Kysyin suoraan Tapiolan kuoron laulajistolta ja heidän perheiltään heidän mahdollista halukkuuttaan osallistua tutkimukseeni. Vapaaehtoiset ilmoittivat itse minulle halukkuudesta osallistua tutkimushaastatteluihin. Ottaen huomioon pitkän työtaustani Tapiolan kuorossa, kaikki haastatteluun tulijat tunsivat minut jo valmiiksi todella hyvin. Tämä auttoi luomaan haastatteluihin turvallisen ja mukavan ympäristön. Kerroin haastatteluun tuleville etukäteen tutkimukseni teemoista ja aiheesta. En kuitenkaan paljastanut heille tarkempia haastattelukysymyksiä etukäteen, jotta pystyin pitämään haastattelun kontekstija tilannesidonnaisuudesta kiinni. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 207.) Haastatteluun osallistui yhteensä kuusi henkilöä.

Tavoitteenani oli tehdä tutkimukseen osallistuminen mahdollisimman helpoksi, joten annoin haastattelua varten monta eri aikatauluvaihtoehtoa. Pyysin jokaista haastatteluun tulijaa varaamaan aikaa tunnista kahteen tuntiin. Oletin sen olevan riittävän mittainen aika, jotta haastattelu olisi tarpeeksi laaja. Kaikki haastattelut kestivät noin tunnin.

Haastattelujen aikaan Covid-19-viruksen aiheuttama koronapandemia oli edelleen vakavassa tilanteessa ja kokoontumisrajoitukset olivat voimassa, joten järjestin seitsemästä haastattelusta viisi etäyhteydellä Zoom-sovelluksen kautta. Nauhoitin kaikki haastattelut sekä sovelluksen avulla että erillisellä Zoom Q2n-laitteella. Tämä osoittautui myöhemmin hyödylliseksi, sillä sovelluksen videot olivat hieman pätkineet internet-yhteyden epätasaisuuden vuoksi. Erillinen nauhoite auttoi myös litterointivaiheessa, kun nauhan toistoa pystyi hallitsemaan paremmin. Haastatteluissa haasteeksi muodostui etäyhteyden ajoittainen pätkiminen sekä puheen paikoittainen päällekkäisyys viiveen takia. Kehonkielen lukeminen ja puheenvuorojen jakaminen haastateltavien ja minun välillä oli haastavaa, kun todellinen vuorovaikutus puuttui tilanteesta. Etäyhteyden päässä tehdyt haastattelut olivat myös tunnelmaltaan kiireisempiä ja hieman levottomia taustahälyn ja äänenlaadun vaihtelevuuden vuoksi. Pyrin kuitenkin säilyttämään keskusteleavan ja ystävällisen ilmapiirin haastateltavien vastatessa samalla, kun pyrin viemään haastattelua eteenpäin.

Aloitin haastatteluaineiston käsittelyn ja analysoinnin hyvin pian haastatteluiden jälkeen litteroimalla koko aineiston, kuten yleisesti ohjeistetaan. Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston puhtaaksi kirjoittamista sanasta sanaan. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara. 2010. 222–223.) Haastateltavieni anonymiteetin säilyttämiseksi muokkasin aineistosta suoria tunnistetietoja, nimiä sekä muuta yksityiskohtaista informaatiota, josta heidät olisi mahdollista tunnistaa. Muokkasin kieltä yleiskieltä mukailevaksi, poistin puhekielen ilmaisuja, täytesanoja ja toistoja. Pyrin kuitenkin pitämään vastausten sisällön edelleen sellaisenaan.

Aineiston litterointivaiheessa käytin nauhan toistamiseen iTunesin mediasoitinta. Kirjoitin pienissä osissa tekstiä ja välillä kuuntelin pidempiä kokonaisuuksia kerralla. Toistin samoja kohtia useamman kerran varmistaakseni kirjoittaneeni oikein. Kuuntelin lopuksi nauhat kokonaisuudessaan läpi samalla, kun tarkistin jo litteroitua tekstiä. Aineistoa kertyi yhteensä 50 sivua fontilla Calibri, kirjainkoolla 12 ja rivivälillä 1,5.

3.4 Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysiin voidaan käyttää aineistolähtöistä, teorialähtöistä tai teoriaohjaavaa menetelmää. Tutkimusta tehdessä tutkijan ajatteluun vaikuttavat aikaisemmat teoriat, havainnot ja jo olemassa oleva tieto sekä hänen omat valintansa. Tästä syystä puhtaasti aineistolähtöisen analyysin toteuttaminen on haastavaa, sillä kyseisen menetelmän tausta-ajatuksena on se, että aikaisempien teorioiden, havaintojen ja tiedon ei pitäisi vaikuttaa analyysin toteuttamiseen tai varsinaisen tutkimuksen lopputulokseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 154–155.)

Teorialähtöinen analyysi on erityisesti luonnontieteissä käytetty analyysimenetelmä. Kyseistä menetelmää ohjaa jokin tietty teoria tai malli, joiden avulla pystytään määrittelemään jo valmiiksi, mihin aineistoa verrataan. Käytännön tasolla se usein tarkoittaa jo aikaisemman tiedon kokeilemistä uudessa kontekstissa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 157–158.)

Teoriaohjaava analyysi sijoittuu aineistolähtöisen ja teorialähtöisen analyysin väliin. Sen tyypillisiä piirteitä on yhteys aikaisemmin kerättyyn tietoon, eli se on kytköksissä teoreettiseen viitekehykseen. Kun aineistolähtöisessä analyysissä ongelmaksi saattaa muodostua puhtaasti aineistosta nousevan teoreettisen kokonaisuuden luominen, teoriaohjaava analyysi pyrkii ratkaisemaan tämän ongelman. Apuna voi olla teoreettisia kytköksiä, mutta analyysi ei kuitenkaan pohjaudu suoraan johonkin tiettyyn teoriaan. Toisin kuin

teorialähtöisessä analyysissä, tarkoituksena ei ole kokeilla aikaisempia teorioita, vaan luoda uusia ajatuksia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 154–157.)

Tein tutkimukseni aineiston analyysin käyttämällä teoriaohjaavaa analyysia. Tämä antoi minulle tutkijana enemmän vapautta kerätä aineistoa, ja analysoida sitä suhteessa aikaisempaan tietoon. (Tuomi, Sarajärvi. 2018. 156.) Tein haastattelujen jälkeen muistiinpanoja keskusteluissa heränneistä ajatuksista ja palasin niihin uudelleen litteroinnin yhteydessä. Tutustuin aineistoon huolella ja luin haastattelut läpi useita kertoja.

Poimin aineistosta nousseita aiheita, jotka olivat tutkimukseni kannalta keskeisiä ja ryhmittelin ne teoreettiseen viitekehykseeni eli Bourdieun pääomateoriaan sopiviin teemoihin, kuten elinympäristö, perhe ja yhteiskunta. Aineistosta nousivat esille myös sosiaalinen kasvuympäristö sekä opettajien rooli harrastusvalinnoissa. Suvun traditiot ja tavat nousivat myös aineistosta esiin yhtenä teemana.

Olin tutustunut aikaisempiin tutkimuksiin ja muodostanut tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen ennen haastatteluita. Ajatteluprosessissani oli huomattavissa selkeää taipumusta esimerkiksi aineistolähtöisyyteen, mutta välillä myös teorialähtöisyyteen. Tämä kuvastaa hyvin sitä, että teoriaohjaava analyysi todella sijoittuu näiden kahden välimaastoon.

3.5 Tutkimuksen eettinen tarkastelu

Sitouduin noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjetta hyvästä tieteellisestä käytännöstä tehdessäni tätä tutkimusta. Pyrin koko prosessin ajan olemaan huolellinen, rehellinen ja tarkka. Otin muiden tutkijoiden työn huomioon asianmukaisella ja arvostavalla tavalla sekä viittasin käyttämiini lähteisiin asianmukaisesti. Tutkimukseeni osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös tietosuojakysymysten huomioon ottaminen, mistä huolehdin myös tutkimustani tehdessä. Haastateltavat allekirjoittivat tietosuojalomakkeen, jossa oli lueteltuna heidän oikeutensa tutkimuksessa. (TENK 2012.)

Laadullista tutkimusta tehdessä tutkijan tulee tarkastella myös tutkimuksen eettistä puolta. Tutkijalla on institutionaalinen asema, minkä vuoksi toisen väärinkohtelua ja vahingoittamista pitää välttää. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 214.) Tutkimukseni ensimmäisenä eettisenä valintana vastaan tuli tutkimuksen kohde. Aluksi olin ajatellut tutkivani

Tapiolan kuoron nykyistä laulajistoa, joka koostuu 9–19-vuotiaista lapsista ja nuorista. Totesin kuitenkin olevani heihin nähden valta-asemassa ja pohdin mahdollisia haastattelussa ilmeneviä ongelmia. Mietin erityisesti sitä, mitä kaikkea minun on sopivaa ja mahdollista kysyä haastateltavilta. Tutkimushaastatteluni kysymyksiin vastatessa saattaisi nousta myös epämiellyttäviä aiheita, kuten eriarvoisuutta, syrjintää, köyhyyttä ja epätasa-arvoista kohtelua. Tämän vuoksi en ollut vakuuttunut siitä, että pystyisin aloittelevan tutkijan roolissa luomaan haastattelutilanteesta turvallisen ja hyvän kokemuksen kaikille haastateltaville. Myös Eriksson ja Kovalainen (2008) painottavat, että tutkijan asema tutkimuksen kohteena olevan sosiaalisen yhteisön ytimessä mahdollistaa sen syvältä luottamisen. Samasta syystä tutkimusta voi myös kritisoida. Sosiaalisen yhteisön ytimessä oleminen voi myös tuottaa lisäarvoa, kun tutkija reflektoi omia kokemuksia osana tutkimusta. (Eriksson & Kovalainen, 2008, 213.)

Päädyin loppujen lopuksi siihen, että on eettisempää tutkia Tapiolan kuoron kuoroperheen vanhempia henkilöitä, joilla on enemmän elämäkokemusta ja taitoja käsitellä tunteitaan. Tämä oli myös linjassa hyvän tieteellisen käytännön ohjeistusta eettisestä ennakkoarvioinnista (TENK 2012). Haastattelutilanteessa annoin haastateltaville tilaa ja aikaa käsitellä myös vaikeampia kokemuksia, mikäli he halusivat niitä tuoda esille. Tärkeintä oli luoda haastattelusta miellyttävä ja turvallinen kokemus sekä tukea haastateltavia parhaani mukaan.

Noudatin tutkimusaineiston käsittelemisessä ja säilyttämisessä erityistä huolellisuutta. Poistin suorat tunnistetiedot aineistosta heti. Nimesin tiedostot anonymisti siten, että ulkopuolinen ei olisi pystynyt löytämään tiedostonimestä mitään tunnistettavaa. Tutkimukseni saadut tiedot pysyivät vain minun käytössäni, eikä niitä luovutettu ulkopuolisille. En käyttänyt tietoja mihinkään muuhun, kuin luvattuun tarkoitukseen. Järjestelin tiedot niin, että tutkimukseeni osallistuneiden anonymiteetti pystyttiin takaamaan. Jokaiselta haastateltavalta pyydettiin tutkimuslupa. Heitä informoitiin myös henkilötietojen käsitteystä.

Litteroidut haastattelut olivat tutkielmani teon aikana tallennettuina omassa henkilökohtaisessa käytössäni olevalla tietokoneella, joka oli suojattu salasanalla. Kaikki tutkimusaineisto tuhottiin, kun tutkielma valmistui.

4 Tulokset

Tässä luvussa tarkastelen, millaisia tutkimukseni teoriassa esiteltyjä kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman periytyvyyden tekijöitä aineistossani on havaittavissa ja miten juuri kuorolaulu on valikoitunut perheiden harrastusvalikoimaan. Tarkastelun kohteena on haastateltavien kasvuympäristöt ja perheet, ja niiden mahdollisesti tuomat vaikuttavat tekijät. Peilaan haastatteluissa nousseiden tekijöiden merkitystä suhteessa tutkimukseni teoriaan.

4.1 Haastateltavien esittely

Haastattelin kuutta Tapiolan kuoron laajaan kuoroperheeseen kuuluvaa jäsentä. Muutin heidän kaikkien nimet, jotta heidän anonymiteettinsa olisi suojattu. Päätin käyttää heistä tässä tutkimuksessa yleisiä suomalaisia nimiä esimerkiksi numeroiden sijaan, jotta heidän oma äänensä ja kokemuksensa tulisi paremmin esille. Nimet myös luovat heistä hahmot, joita lukijan on toivottavasti helppo seurata.

Maria on opettaja ja perheen äiti, joka on harrastanut musiikkia koko elämänsä. Hänen perheessään lähes kaikki ovat soittaneet jotakin instrumenttia sekä laulaneet eri kuoroissa lapsesta saakka. Maria kertoo omien vanhempiensa ja sukulaistensa olleen merkittävä tekijä musiikkiharrastuksen valitsemisessa. Hänen mukaansa perheessä oli lähes itsestään selvää, että kaikki soittavat ja laulavat. Hän ei osannut kyseenalaistaa sitä, vaan oli jo pienestä pitäen mukana perheen musisoidessa. Maria kertoo, että musiikilla on heidän perheessään iso rooli myös juhlissa. Marian kaikki lapset ovat aloittaneet musiikkiharrastuksensa hyvin nuorina. Maria arvostaa todella paljon oman kasvuympäristönsä monipuolista harrastustarjontaa ja harrastuksissa muodostuneita sosiaalisia ympäristöjä.

Mikko on ekonomi ja perheen isä, joka ei ole koskaan harrastanut musiikkia. Hän kokee olevansa täysin epämusikaalinen, mistä syystä hän ei koskaan hakeutunut musiikkiharrastuksen pariin. Mikko harrasti lapsena paljon urheilua, enimmäkseen kuitenkin yksilölajeja. Mikon lapset ovat harrastaneet pienestä saakka aktiivisesti musiikkia ja ovat edistyneet siinä hyvin pitkälle. Lasten musikaalisuus ja taidot tulevat Mikon mielestä hänen puolisonsa suvusta, josta löytyy paljon myös ammattimuusikoita.

Saara on opettaja ja perheen äiti, joka on harrastanut koko elämänsä musiikkia. Hän kertoo, että hänen suvussaan on monessa polvessa kuorolaulajia, ja kuoroharrastus oli hänellekin itsestään selvä valinta instrumenttiopintojen lisäksi. Varsinkin kuorolaulun perinne

on ollut vahva Saaran perheessä, mikä näkyy edelleen aktiivisena toimintana eri kuoroissa. Saaran omista lapsista osa harrastaa musiikkia.

Jukka on opettaja ja perheen isä, joka on harrastanut lapsesta asti musiikkia. Hän kertoo koko perheensä harrastaneen musiikkia monipuolisesti ja miten koko paikkakunnan lapset tuntuivat harrastavan samoja asioita, kuten kuoroa, orkesteria, jääkiekkoa, koripalloa ja partiota. Myös Jukalla oli useita liikuntaharrastuksia lapsuudessa. Hänen mukaansa harrastustoiminta kotipaikkakunnalla oli vilkasta ja monipuolista. Jukan perheen tuki ja kannustus oli tärkeä motivaation ylläpitäjä, omien ystävien lisäksi. Hänen omat lapsensa ovat myös harrastaneet musiikkia lapsesta asti ja osa heistä on päätenyt myös musiikin ammattiopintoihin.

Liisa on opiskelija, joka on harrastanut musiikkia ja tanssia pienestä pitäen. Hänen koko perheensä harrastaa musiikkia ja kuorolaulua jo useammassa polvessa. Hän piti myös itsestään selvänä sitä, että hän aloittaisi musiikkiharrastuksen, kun muutkin hänen lähipiirissään ovat tehneet niin. Liisan mukaan hänen harrastuksensa ovat hänelle todella tärkeitä, etenkin ystävien takia. Kuorolaulu on suuressa roolissa suvun kokoontumisissa ja vapaa-ajan riennoissa.

Sirkka on perheen äiti, joka on tehnyt työuransa matkailu- ja opetuslalla. Hän on harrastanut koko lapsuutensa musiikkia liikuntaharrastusten lisäksi. Hänen perheessään musiikkiharrastusta arvostettiin paljon ja Sirkka kertoo saaneensa paljon tukea vanhemmiltaan musiikin opiskelussa. Myös urheiluharrastukset olivat Sirkalle tärkeitä lapsuudessa ja nuoruudessa. Sirkkan omat lapset ovat harrastaneet musiikkia lapsesta asti, jopa ammattiopintoihin asti.

4.2 Harrastuksen valintaan vaikuttavia tekijöitä

Keskustellessamme haastateltavien omista lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristöistä heidän vastauksistansa nousi esiin useita eri tekijöitä, jotka olivat heidän kokemuksensa mukaan vaikuttaneet siihen, millaisiin harrastuksiin he olivat päätyneet. Näitä tekijöitä olivat muun muassa oma perhe ja ystäväpiiri, koti- ja kouluympäristö, perinteet ja traditiot sekä asuinpaikkakunta.

Haastateltavien mainitsemat tekijät linkittyvät lähes suoraan Allardtin (1983) jakoon yhteiskuntaa määrittelevistä ominaisuuksista, mutta erityisesti kahteen viimeiseen: sosiaalinen rakenne ja sosiaaliset instituutiot (Allardt, 1983, 95–96). Haastattelut vahvistavat myös näkemystä siitä, että Tapiolan Kuoron tapauksessa Espoon kaupunki ja Tapiola sosiaalisina yhteisöinä luovat kulttuuria, joka tukee kuorolaulun nousemista yhdenvertaiseksi harrastusvaihtoehdoksi muiden kanssa. Tapiolan Kuoro on itsessään instituutio, mutta myös alueen koulut ja musiikkiopisto (EMO) ovat merkityksellisiä instituutioita Espoossa ja Tapiolassa, jotka kiinnittävät perheitä, lapsia ja nuoria kuoroharrastuksen pariin. Professori Heikki von Hertzen, joka on suunnitellut merkittävän osan Tapiolan alkuperäisestä arkkitehtuurista ja ympäristöstä, kirjoitti Tapiolan kuoron perustajalle Erkki Pohjolalle vuonna 1972:

Voin vakuuttaa Sinulle, ettei kaupungin suunnittelijan kohdalle juuri voi sattua suurempaa iloa kuin tämä: pieni kaupunki, joka tyhjin käsin ja suurin ponnistuksin kohotetaan nollapistestä suuren metsän keskelle, kasvattaa jo ensimmäisen sukupolven aikana nuorison, joka kulttuurin alalla ylittää kansainvälisiin huippusaavutuksiin. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 8.)

4.2.1 Oman perheen ja ystäväpiirin merkitys

Haastateltavien vastauksista yhdeksi suurimmaksi vaikuttavaksi tekijäksi nousi oma perhe. Monilla haastateltavista oman perheen ja ystäväpiirin vaikutus harrastusvalintoihin oli todella suurta. Oman perheen ja vanhempien mielipide ja suhtautuminen harrastukseen koettiin olevan merkityksellinen.

No joo, oli se (vanhemman mielipide) tärkeä. Ei siitä ääneen puhuttu, mut oli se tärkeä. - Saara

Mitä enemmän perheeltä sai tukea ja kannustusta harrastukseen, sitä enemmän löytyi myös motivaatiota ja innostusta jatkaa sen tekemistä myös pitkälle aikuisuuteen asti. Eriyisesti omien vanhempien vaikutus lapsuuden harrastusvalintoihin koettiin olevan merkittävä. Saara totesikin haastattelussa: ”Mikä on sellainen harrastus, johon päätyisi ilman vanhempien panostusta?” Harrastuksen aloittamisessa tarvitaan usein jo ilmoittautumisvaiheessa vanhemman apua esimerkiksi erilaisten lomakkeiden täytössä, mahdollisissa välineostoksissa ja harrastukseen matkustamisessa. Myös tieto erilaisista harrastuksista

kohdennetaan useimmiten vanhemmille, jolloin lapset itse eivät välttämättä osallistu päätöksentekoon kovinkaan aktiivisesti harrastusvalintaa tehtäessä.

Kyl mä ehkä kans halusin mennä sinne. – Liisa

Bourdieu (1986) pääomateoriassa käsitellään tätä aihetta myös siitä näkökulmasta, miten perheen aikaisemmin hankkima kulttuurinen pääoma vaikuttaa jo hyvin varhain siihen, miten perheenjäsenet kerryttävät omaa pääomaansa tulevaisuudessa. Tässä tapauksessa perheiden, vanhempien ja isovanhempien kokemukset kuorolaulusta harrastuksena muodostavat jo valmiiksi kerrytettyä kulttuurista pääomaa, jonka päälle voi rakentaa lisää. Mitä enemmän kulttuurista pääomaa perheessä on, sitä helpommin ja enemmän sitä periytyy myös seuraaville sukupolville. Tulosten valossa näyttää vahvasti siltä, että perheet, joilla on jo ennestään vahva kulttuurinen pääoma, antavat myös enemmän tilaa, aikaa ja taloudellisia resursseja yksilön oman kulttuurisen pääoman kerryttämiseen.

On se varmasti mielekkäämpää tehdä sellaista, mistä koko perhe on innostunut. Vastavirtaan on tosi vaikea uida. - Sirkka

Vanhempien koettiin olevan kaikista tekijöistä suurin myös siinä, miksi juuri kuorolaulu oli valikoitunut harrastukseksi joko haastateltavalle itselleen tai heidän lapselleen. Esimerkin voima koettiin vahvaksi, ja vanhempien ja isovanhempien positiiviset kokemukset omista harrastuksista tuntuivat vaikuttavan haastateltavien mielestä heidän lapsuutensa harrastusvalintoihin. Bergerin ja Luckmannin (2009) mukaan yksilöllä on yhteiskuntaan syntyessään taipumus sosiaalisuuteen, mutta ympäröivä sosiaalinen yhteisö muokkaa hänen käsityksiään todellisuudesta (Berger & Luckmann, 2009, 147). Lapsi sisäistää vanhempiensa maailman koko maailmana, ei johonkin tiettyyn institutionaaliseen kehykseen kytkeytyvänä maailmana (Berger & Luckmann, 2009, 160). Näin näyttää käyneen myös tässä tutkimuksessa: sosiaalisella lähipiirillä ja erityisesti vanhemmilla on merkitystä lasten ja nuorten harrastusten valikoitumiseen:

Kyllä siitä (kuorosta) oli aina puhuttu paljon – mä tiesin, että sinne mä tuun menemään. - Liisa

Monet haastateltavista kokivat, että myös heidän vanhempiensa ammatit vaikuttivat harrastusvalintoja tehdessä. Esimerkiksi Saaran ja Jukan perheissä on paljon opettajia, millä oli heidän mielestään suurikin vaikutus siihen, että he päätyivät valitsemaan kuorolaulun

harrastukseen. Saara, Maria, Liisa, Jukka ja Sirkka kertoivat myös omien vanhempiensa harrastaneen kuorolaulua.

Äiti ja isä lauloivat molemmat seurakuntien kuoroissa. Sitä (laulua) oli joka puolella, päivittäin. – Jukka

Isälle laulaminen oli todella tärkeää. - Sirkka

He kokivat vanhempien esimerkin olevan niin vahva, että he eivät oikeastaan miettineet sen enempää kuorolaulun aloittamista. Se ei kuitenkaan ollut heidän mielestään negatiivinen asia, vaan kuorolaulu oli heille niin itsestään selvä ja arkinen asia, että se tuntui olevan osa päivittäistä elämää jo muutenkin. Sen jatkaminen kodin ulkopuolella tuntui luonnolliselta jatkumolta. Monilla kuorolaulu on myös ollut koko perheen tai suvun yhteinen harrastus, osana sekä arkea että juhlaa. Saara, Maria, Liisa, Jukka ja Sirkka kertoivat kaikki omista muistoistaan perhejuhlista tai kesämökillä vietetyistä lomista, joihin kuului aina laulua koko suvun kanssa, sukupolvesta toiseen. Mikko taas totesi kuorolaulun olevan niin suuri osa myös suomalaista perinnekulttuuria, että hän halusi tarjota sen mahdollisuuden omille lapsilleen, vaikka hänellä itsellään ei ollut omassa perheessään ketään, joka olisi kuorolaulua harrastanut. Mikon tapauksessa kuorolaulun merkitys suomalaisessa kulttuurissa oli suurempi kuin perheen tai muun lähipiirin tuoma vaikutus ja esimerkki: ”Onhan se juhlavaa, yksi ison juhlan elementti.” - Mikko

Edellä kuvattuun kokonaisuuteen sopii hyvin Melinin (2018) ajatus siitä, kuinka sosiaalinen viiteryhmä vahvistaa ja yhdenmukaistaa erilaisia kulttuuri- ja elämäntapakäytäntöjä, edistävät pyrkimyksiä tiettyihin kulutusmahdollisuuksiin. Vahva usko koulutukseen on tälle viiteryhmälle ominaista (Melin, 2018). Toisaalta myös kirjailija Erola (2010) korostaa, kuinka työelämän ammattien muodostamien sosiaalisten ryhmien perusteella voidaan kuvata eri yhteiskuntaluokkia (Erola, 2010, 237). Haastattelujen perusteella opettajien ammattikunnalla on kuoron johtajien lisäksi suuri merkitys kuorolauluharrastuksen alkamisessa ja tukemisessa.

Ystävien rooli harrastusvalinnoissa oli monien haastateltujen mielestä merkittävä. Sosiaalisessa kontekstissa yhteenkuuluvuuden tunne oli keskeinen tekijä siinä, miten helposti harrastukseen hakeutui, riippumatta siitä, oliko se urheilua, musiikkia vai jotakin muuta. Saara, Maria ja Liisa totesivat kuoroharrastuksen olevan motivoivinta silloin, kun siellä on myös omia kavereita mukana.

Kuorokaverit on mulla erikseen. Ja se on tärkeätä, että on monia eri porukoita. – Maria

Se on kivaa, että on paljon kuorokavereita. Niiden kanssa voi puhua kuorokavereita, joita koulukaverit ei ymmärrä. - Liisa

Jos kavereita oli jo valmiiksi harrastamassa kuorolaulua, oli helppo lähteä mukaan kokeilemaan sitä itsekin. Kuorokavereiden ei ollut pakko olla myös koulukavereita, vaan erilaisten porukoiden ja ystäväpiirien moninaisuus koettiin positiiviseksi asiaksi. Sosiaalisen kasvuympäristön muokkautuminen harrastuksen aloittamisen kautta toi monelle haastavalle positiivisen kokemuksen siitä, että he ovat tekemässä jotakin arvokasta ja tärkeää. He tähtäävät yhteiseen tavoitteeseen ja päämäärään osana isompaa yhteisöä:

Se on ihmeellinen juttu se kaveriporukan tuki --- kun on siinä porukassa, on niin paljon enemmän. – Maria

Se luo nopeasti ryhmähenkeä, kun me yhdessä tsemppaamme ja keskitymme --- mennään joltain tiettyä tavoitetta kohti. – Saara

Välillä tuntui, että 1+1 on enemmän kuin kolme. - Sirkka

Sosiaalisen pääoman kerryttämisen ja periytyvän näkökulmasta kuorolauluharrastuksen sosiaalinen ympäristö on merkittävässä roolissa. Se muodostaa yhteyden erilaisten yksilöiden välille ja luo näin heistä oman, ainutlaatuisen yhteisönsä. Tämä yhteisön muodostama sosiaalinen pääoma on arvokasta kyseiseen yhteisöön kuuluville itselleen, samalla he ovat myös riippuvaisia toisistaan ja toisten tekemisistä. Sosiaalisessa yhteisössä, tässä tapauksessa kuoroharrastuksessa, vallitsee myös vastavuoroisuus yhteisön jäsenten, kuoron laulajiston, kesken. Yhteiseen päämäärään tähtääminen on motivoivampaa ja yhteistyö yhteisön jäsenten kesken on helpompaa, kun luottamusta on kertynyt sosiaalisen pääoman kasvaessa. (Bourdieu, 1986, 248; Putnam, 2001; Helliwell ym. 2004, 1436–1437.)

Mikko kertoi harrastaneensa paljon jo olemassa olevien ystäviensä kanssa. Hän koki, että hän ei saanut harrastuksistaan niinkään uusia kavereita, vaan hänellä oli jo olemassa vanhat kaverit, joiden kanssa sitten kokeiltiin erilaisia harrastuksia. Mikko koki myös, että harrastuksen luonteella on paljon merkitystä siinä, millainen sosiaalinen ympäristö siellä mahdollisesti muodostuu. Hän kertoi, että yksilölajeissa harrastaminen ei tuonut hänelle

samalla tavalla yhteenkuuluvuuden tunnetta kuin ehkä ryhmässä harrastaminen olisi tuonut. Mikko kertoi seuranneensa lastensa harrastuksissa muodostuvaa sosiaalista ympäristöä ja koki sen olevan yhtenäisempi, hyväksyvämpi ja kannustavampi. Kokemus yhdessä tekemisestä, yhteisestä tavoitteesta ja päämäärästä oli selkeämpi esimerkiksi Mikon lasten kuorolauluharrastuksessa kuin vaikkapa yksilöurheilussa.

Ne (lapsen) kuorokaverit hengaa meillä koko ajan, kaikki vapaa-aika viettään niiden kanssa. Ne on tosi tiivis porukka. - Mikko

Mikon mielestä yksilölajeissa ja -harrastuksissa tehdään paljon yksinäistä työtä, kilpailaan kaikkia muita vastaan ja pyritään tavoitteisiin vain omalla työllä. Ryhmässä harrastaminen luo Mikon mielestä merkityksellisemmän kokemuksen, kun kaikkien panos ja työ merkitsee jotain. Yhdessä tavoitteisiin pääseminen palkitsee enemmän, kun työkin on tehty yhdessä.

On ne kokemukset, mitä (lapsi) on saanut, ihan mielettömiä. Ei niitä saa mistään muualta. Kyl se on sellasta pääomaa, mikä on hieno juttu. - Mikko

Haastateltavien positiiviset kokemukset kuoroharrastuksen sosiaalisesta ilmapiiristä nousi monesti esiin haastattelujen aikana. Saara koki ystävien ja kuorossa muodostuneen ystäväpiirin olevan todella merkityksellinen ja turvaa tuova tekijä. Myös Maria koki, että kuorossa muodostunut ystäväpiiri oli yksi tärkeimmistä tekijöistä siinä, että hän jaksoi käydä harrastuksessa niin paljon. Monilla haastateltavilla kuorolauluharrastuksesta on muodostunut tärkeä sosiaalinen verkosto, jota he ylläpitävät edelleen kymmenien vuosienkin jälkeen. ”Kyllä mun lähimmät ystävät on lapsuuden kuorokavereita.” - Saara

Kuusterän (2007) mukaan kuorolaisten ja kuoron sidosryhmien sosiaaliset suhteet muodostavat osaltaan kuoron sosiaalista pääomaa, joka edistää luottamusta ja sitoutumista (Kuusterä, 2007, 103). Sosiaalisia suhteita syntyy helposti taustatekijöiltään samankaltaisten ihmisten välillä. Kuusterän (2007) tutkimus korostaa myös kuorolaisten ja kuoron sidosryhmien verkostojen merkitystä toiminnassa. Tapiolan Kuoron vanhempien toiminta on tässä mielessä esimerkillistä. Myös Nenolan (2019) mukaan kuorojen ja niiden jäsenien verkostot ja keskinäiset yhteydet vaikuttavat kuoron jäsenten tason lisäksi paikallisella, maakunnallisella, valtakunnallisella ja myös globaalilla tasolla (Nenola, 2019, 18).

Kyllähän se on sellanen yli sukupolvien periytyvä juttu. Et kun puhutaan joidenkin vieraiden kanssa jostain, niin käy ilmi, että meidän vanhemmat ja isovanhemmat on ollu samassa kuorossa. Tai että koko perhe on käynyt samoissa kuorotapahtumissa vuosikymmenten ajan. – Maria

Kyllä niihin Sulasolin (kuoro)tapahtumiin mentiin isolla porukalla, joka vuosi. Ja siellä nähtiin aina ne samat tutut tyypit, vaikka ne ei olleetkaan samalta paikkakunnalta. – Jukka

Kyllä se välillä ihmetytti, että ne (lapset) jutteli toiselle puolelle maapalloa jostain kuorobiiseistä. - Sirkka

Mielenkiintoisena tekijänä haastateltavien vastauksista nousi myös vanhempien oma ambitio lastensa mahdollisuuksien ja menestymisen edistämiseen harrastusvalinnoissa. Mikko totesi päätyneensä valitsemaan nimenomaan Tapiolan kuoron lapsensa harrastukseksi täysin tietoisesti:

Koska ajattelen, että paras on parasta, niin päädyimme tietoisesti ainakin minun ambitioistani johtuen Tapiolan kueroon. - Mikko

Myös Saara, Maria ja Liisa kertoivat nimenomaan Tapiolan kuoron olleen tietoinen valinta kuoroharrastuksen valinnassa.

Joo, ei ollut muita vaihtoehtoja. – Saara

Kaikki muutkin oli jo siellä. Niin mäkin sitten menin. – Maria

Joo, se oli se, mihin kaikki meni. - Liisa

Jukka ja Sirkka totesivat, että vanhempina heidän intressinsä lastensa harrastuksiin liittyen olivat enemmän tiedostamattomalla tasolla ohjaavaa. Haastatteluissa keskustelimme myös harrastusten elitistisyydestä ja siitä, kokivatko haastateltavat kuorolaulun olevan elitistinen harrastus. Avaan tätä kokonaisuutta luvussa 4.3 hieman enemmän.

4.2.2 Kodin ja koulun merkitys

Kasvuympäristön merkitys omaan lapsuuteen ja nuoruuteen oli monella haastateltavalla suuressa roolissa, vaikka se nousikin useissa keskusteluissa esille vasta pienen pohdinnan

jälkeen. Merkittävää oli mielestäni se, että he eivät välttämättä olleet edes tietoisesti ajatelleet sosiaalisen kasvuympäristönsä vaikutuksia sen enempää, ennen kuin keskustelimme asiasta. Tutkiessani muita aiheeseen liittyviä tutkimuksia (mm. Aaltonen, 2004; Suzuki, 1977), käsitykseni siitä, että kasvuympäristöllä on merkitystä kuorolaulun periytyvyydelle, vahvistui entisestään.

Opettajien rooli ja koulun tarjoamat mahdollisuudet esimerkiksi musiikilliseen tekemiseen koettiin myös suurena vaikuttavana tekijänä harrastusvalintoja miettiessä. Paljon erilaisia asioita tehtiin nimenomaan koulupäivän aikana tai koulun tiloissa, jolloin siitä muodostui olennainen osa haastateltavien arkea ja jokapäiväistä toimintaa. Kannustava ja motivoiva ilmapiiri antoi lisää intoa harrastuksen jatkamiseen. Koulun omat kuorot toivat kuorolauluharrastuksen arkipäiviin paljon enemmän kuin koulun ulkopuolinen toiminta. Monet haastateltavat myös kokivat, että heidän kouluhistoriansa aikana koulussa laulettiin paljon enemmän, mikä osaltaan vaikutti positiivisesti kuorolauluun suhtautumiseen. Musiikintuntien pääsisältöä oli laulaminen, ja koulun juhliin valmistauduttiin huolella.

Berger ja Luckmann (2009) kuvaavat yhteiskunnan toimintojen instituutioitumista ja sitä, kuinka kulttuuri ja yhteiskunnalliset instituutiot kytkeytyvät toisiinsa. Mikä tahansa toiminta vakiintuu, kun se toistuu usein. (Berger & Luckmann, 2009, 65.) Haastateltavien perheiden koulut instituutioina ja niiden opettajat tukevat vahvasti kuorolaulua harrastuksena. Huolestuttavaa on tieto, että nykyään kouluissa lauletaan vähemmän kuin silloin, kun vanhemmat itse olivat kouluikäisiä.

Sirkan ja Jukan mielestä myös musiikkioppilaitoksilla (ks. myös Laes, et al, 2020) on merkitystä siinä, miten houkuttelevaksi harrastukset muodostuvat:

He ovat aika taitavia löytämään niitä lahjakkuuksia ja ohjaamaan niitä sitten eteenpäin. -Jukka

He kokivat, että jo valmiiksi esimerkiksi musiikkileikkikoulutoiminnassa mukana olevat perheet jäävät helpommin myös musiikkioppilaitoksen asiakkaiksi, kun perheet huomioidaan ja heitä tuetaan mahdollisten musiikkiopintojen kanssa. Sirkka totesi, että yksittäisillä henkilöillä opettajista oppilaitoksen rehtoriin voi olla käsittämättömän suuri merkitys näinkin pienessä asiassa, jos he osuvat vain oikeaan aikaan kohdalle.

Tarvitsee vain sen yhden timanttisen opettajan. Se riittää. - Sirkka

4.2.3 Asuinpaikan merkitys

Kasvuympäristöön liittyy isommassa mittakaavassa myös oma asuinpaikka ja paikkakunta. Suurin osa haastateltavista on kasvanut kaupunkiympäristössä. Monet heistä myös asuvat samalla paikkakunnalla kuin lapsuudessaan ovat asuneet. Haastatteluista nousi selkeästi esiin se, että asuinpaikalla ja sen tarjoamilla mahdollisuuksilla on ollut todella suuri merkitys harrastusvalintoja tehdessä. Kaupunkiympäristöissä valinnanvaraa on usein todella paljon. Isoja musiikkikouluja ja -opistoja on useita, liikuntaharrastuksia löytyy kymmenittäin ja tarjontaa on runsaasti. Tämä koettiin merkittäväksi tekijäksi varsinkin haastateltavien omien lasten harrastuksia valitessa.

Meillä oli onni olla sellaisessa kulttuurisessa yhteisössä, kaupungissa, joka imi automaattisesti lahjakkaita lapsia puoleensa. - Jukka

Monipuolisesta tarjonnasta oli helppo valita itselleen ja lapselle mieluisat harrastukset ja keskittyä niihin. Myös Maria totesi, että musiikkiopistoon päästessä kalenteri usein täyttyy nopeasti, kun harrastaminen on kokonaisvaltaista ja monipuolista.

Haasteellisena suurella paikkakunnalla koettiin tarjonnan määrä ja elämän tempoilevuus ja arjen kiireet. Monien haastateltavien mielestä harrastustarjonnan määrä on niin suurta isoissa kaupungeissa, että erityisesti vanhempien merkitys harrastusten valinnoissa korostuu entistä enemmän. Myös opettajien roolit puhuttivat kaupunkiympäristössä: jos omalle kohdalle ei osunut kuorolaulusta tai ylipäättään musiikista kiinnostunutta opettajaa, se saattoi vaikuttaa koko koulun sosiaaliseen konsensukseen.

Sen fiiliksen saa aika nopeasti tapettua. - Saara

Toisaalta esimerkiksi kuorolauluharrastuksen tuoman pitkäjänteisyyden ja vaativuuden kanssa vanhempien tuki on myös ensiarvoisen tärkeää. Maria totesikin, että kaikkea ei voi vain koko ajan aloittaa ja lopettaa, vaan vanhempien vastuu harrastuksessa pysymisessä on suurta. Jukka puolestaan totesi, että ”vanhempien merkitys mahdollisuuksien avaajana on suurempi” isolla paikkakunnalla.

Pienemmällä paikkakunnalla asuneet haastateltavat kokivat maantieteellisen sijainnin olevan pienempi tekijä omien harrastuksien valinnoissa. Heidän mielestään isompi merkitys oli niin sanotuilla oman kylän aktiiveilla ja ”kansankynttilöillä”, jotka loivat koko paikkakunnalle mahdollisuuden monipuoliseen harrastustarjontaan pitkälti omalla moti-

vaatiolla ja vapaaehtoistoiminnan avulla. Opettajien ja kylän aktiivien rooli lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien luomisessa koettiin todella tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Koko kyläyhteisön osallistuminen harrastuksiin ja kokonaisvaltainen yhteisöllisyys koettiin merkittävämmäksi tekijäksi kuin se, että harrastustarjontaa ei välttämättä ollut yhtä monipuolisesti kuin kaupungeissa.

4.2.4 Perinteiden ja traditioiden merkitys

Haastatteluissa yhtenä vaikuttavana tekijänä nousi esille haastateltavien perheiden ja sukujen perinteet ja traditiot. Perinteet ja tavat ovat osa kulttuuria, ja ne ovat yhteydessä vallitsevaan ympäristöön (Allardt, 1983, 14, 55–56). Kaikki haastateltavat kertoivat, että heillä on ollut tapana laulaa yhdessä koko suvun voimin esimerkiksi jouluna, pääsiäisenä, juhannuksena, häissä, hautajaisissa ja syntymäpäivillä. Jotkut haastateltavista jopa järjestävät säännöllisesti konsertteja yhdessä sukulaistensa kanssa.

Joo, meillä on vakio-ohjelmistot. Ne opetellaan jo pikkulapsena ulkoa. - Sirkka

Kyl me lauletaan ihan kaikkea. Onhan se varmaan vähän hassua jonkun (perheen) ulkopuolisen mielestä. Mut se on meidän juttu. - Maria

Se (musiikki ja laulu) oli luontaisesti läsnä kaikessa. -Jukka

Kuorolaululla koettiin olevan vahva perinne myös kirkollisissa tilaisuuksissa ja seurakuntien toiminnassa. Jukka kertoi omien vanhempiensa laulaneen seurakuntien kuoroissa pitkään. Mikko ja Sirkka kokivat, että kuorolaulu kuuluu olennaisena ja tärkeänä osana suomalaisen juhlakulttuuriin ympäri vuoden. Kuorojen joulukonsertit ovat monille haastateltaville pitkään jatkunut perinne.

Mä suorastaan liikutun siellä joulukonsertissa. - Mikko

Jouluisin saatetaan kokoontua jouluaterian välissä esittämään yhdessä Tiernapoikia ja laulamaan joululauluja paksun monistenipun kanssa, pääsiäisen perinteisiin taas kuuluvat eri kuorojen esittämät passiot ja läpilauketut yöjumalanpalvelukset. Monilla haastateltavilla vappupäivän traditioihin on kuulunut Ylioppilaskunnan laulajien esityksen kuunteleminen Ullanlinnanmäellä Helsingin Kaivopuistossa jo vuosikymmenien ajan.

Siis sinnehän (Kaivopuistoon) mennään nimenomaan YL:n takia. – Mikko

Tädit on siellä heti kukonlaulun aikaan. Vain koska YL. - Sirkka

Ylipäättään laulamisen kulttuuria pidetään haastateltavien mielestä edelleen vahvana suomalaisessa perinteessä. Kuorolaulun suosio on haastateltavien mielestä ollut aikaisempina vuosikymmeninä hieman suurempaa, ja toisaalta sen toivottaisiin olevan vieläkin isompaa. Monet haastateltavista vertasivat kuorolaulun harrastuskulttuuria Viroon, jossa kuorolaululla koettiin olevan todella pitkät perinteet. Jukan ja Marian mielestä Virossa ollaan kansallisella tasolla hyvin paljon edellä kuorolaulun harrastamisessa, sillä sitä arvostetaan koko maassa korkealle, sitä tehdään lähes jokaisessa koulussa ja sen rooli Viron kulttuurielämässä on suuri.

Olishan se mieletöntä, että Suomessakin olis sellasia (kuoro)lavoja ja tapahtumia, mitä Virossa on. Siinä on oma fiiliksensä. - Maria

He kokivat, että suomalaisen kuorolaulun harrastaminen on vähentynyt merkittävästi viime vuosikymmeninä. Toisaalta myös viime vuosien koronapandemia ja sen aiheuttamat rajoitukset koettiin olevan myös erityisen hankalaa aikaa kuorolaululle ja sen selviytymiselle.

On puuttunut mahdollisuus kokea ja tehdä taidetta eri tavoilla --- se näkyy siinä, että tulevaisuudessa entistä vähemmän ihmisiä suuntautuu entistä vähemmän musiikki- tai taidetoimintaan. - Jukka

Tutkimuksen (Suhonen et al, 2022) mukaan kuorolaiset voivat olla mukana yhteiskunnallisissa muutoksissa ja näin vaikuttaa kuorolaulun merkityksellisyyteen sosiaalisen pääoman ja kulttuurin kehittäjänä. Yhteiset tavoitteet ja arvot jakava kuoroyhteisö mahdollistaa myös yksilöiden kasvamista positiivisesti aktiivisiksi kansalaisiksi. (Suhonen et al, 2022, 20–21.) Haastateltavat kuitenkin ilmaisivat myös huolensa suomalaisen kuorolaulun arvostuksen hiipumisesta ja harrastuksen vähenemisestä.

4.3 Onko kuorolaulu elitistinen harrastus?

Yhtenä haastattelukysymyksenäni oli ”Koetko, että kuorolaulu on elitistinen harrastus?” (Liite 1, Haastattelurunko). Halusin tällä kysymyksellä haastaa ja provosoida haastateltavia keskustelemaan kuorolaulun elitistisyydestä. Tämä aihe herätti paljon keskustelua haastateltavissa. Se myös kirvoitti haastateltavat pohtimaan kulttuurin, musiikin harrastamisen ja kuorolaulun tulevaisuutta ja roolia seuraavien sukupolvien elämässä.

Kuorolaulu on kyllä maailman halvin harrastus. -Mikko

Sitähän voi tehdä kuka tahansa. -Sirkka

No on! Ja sitten tavallaan ei. Vaikea kysymys! - Maria

Kuorolaulua voi haastateltavien mukaan ajatella epäelitistisenä harrastuksena esimerkiksi sen edullisuuden vuoksi. Keskimäärin kuorolaulun harrastaminen ei kerrytä kovin paljon kuluja perheille tai vanhemmille. Lukukausimaksut (jos niitä kerätään) ovat verrattain pieniä summia, ja ainakaan kovin kalliita varustehankintoja ei tarvitse usein tehdä. Yleensä suurimmat kulut tulevat isommista tapahtumista sekä leirien tai matkojen omavastuuosuuksista. Haastateltavien omien kokemusten mukaan kuorolaulu oli halvimmasta päästä, kun he vertasivat sitä esimerkiksi lastensa urheiluharrastuksiin, joiden kustannukset olivat usein moninkertaisia.

Kuorolaulun koettiin olevan myös helposti lähestyttävää ja matalan kynnyksen toimintaa. Saara totesi vastauksissaan, että kouluissa on edelleen paljon kaikille avointa kuorotoimintaa, mikä puoltaisi epäelitististä puolta kuorolaulun kohdalla. Toisaalta harrastuksen alkuvaihe koettiin myös saavutettavammaksi kuin ehkä myöhemmin, kun harrastuksesta saattoi tulla jo tavoitteellisempaa ja aikataulullisesti vaativampaa.

Kuorolaulu koettiin myös elitistiseksi harrastukseksi. Sen vaatima osaamistaso ei haastateltavien mukaan tule luonnostaan, vaan vaatii perheiden panostusta jo varhaisessa vaiheessa, kun harrastuksia valitaan. Perheiden taustojen koettiin vaikuttavan merkittävästi siihen, että harrastukseen ylipäätään hakeuduttiin. Yleisesti ottaen musiikkiharrastukseen hakeutuvien perheiden koettiin olevan samanlaisen koulutusohjan ja taloudellisen tilanteen omaavia.

Se on jotenkin paremman perheen merkki, että sitä musiikkia harrastetaan. Aika moni tuntuu olevan hyväosainen. - Mikko

Onko se vaan tietyn väestönosan tai kulttuuri-ihmisten harrastus? - Maria

Saaran mielestä mikä tahansa harrastaminen on etuoikeutettua, koska se vaatii vanhemman aloitteellisuutta, aikaa ja taloudellisia resursseja, riippumatta harrastuksen muodosta:

Mikä on sellainen harrastus, johon päätyisi ilman vanhempien panostusta? Lapsi ei voi vain kävellä sinne sisään, vanhemman pitää ilmoittaa hänet sinne. -Saara

Kuorolaulu koettiin siis elitistiseksi myös sen takia, että sen tavoitteellinen harrastaminen vaatii paljon aikaa. Tavoitteellisen harrastamisen koettiin olevan niin aikaa vievää, että usein se täyttää viikkokalenterin kokonaan. Kuorolaulun ajateltiin myös kulkevan käsi kädessä muiden musiikkiopintojen kanssa. Haastateltavista kaikki olivat harrastaneet jonkin instrumentin soittoa tavoitteellisesti ja kokivat sen olevan myös tärkeä osa kuorolauluharrastusta.

Aika monella tuntuu olevan musiikkiopistotausta, ja ne perheet, jotka laittavat lapsensa musiikkiopistoon, tuntuu olevan tietynlaisia koulutukseltaan ja varoiltaan. -Mikko

Ehkä siihen liittyy se, että musiikkiopistossa on samankaltaisista perheistä oppilaita. - Maria

Haastateltavat pohtivat paljon myös sitä, että vaikuttaako perheen koulutusohja siihen, miten harrastuksia valitaan.

Kyllä mä koen, että sillä oli suuri merkitys, että perheessä ja suvussa on paljon opettajia. Koulutusta ja opiskelua arvostettiin paljon. - Jukka

Koulutusta voi Bourdieun mukaan ajatella myös osana kulttuurista pääomaa, joka on muodostunut instituutioiden, esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten kautta (Bourdieu, 1986, 243–247; Nori, 2011, 35; Liljander, 2003, 110–111). Tässä kontekstissa perheiden koulutusohjalla näyttäisi olevan vaikutusta myös harrastusvalintoihin. Kuorolaulun harrastukseksi valinneiden perheiden koettiin olevan kuitenkin erilaisia kuin jääkiekon valinneet perheet.

Mikko koki, että esimerkiksi jääkiekkoa harrastavien perheiden taustat ovat erilaisemmat ja usein ”duunaripohjaiset”. Hän koki, että esimerkiksi hänen omat harrastusvalintansa olivat hyvin konservatiiviset ja ns. ”paremman väen” harrastuksia. Mikko kertoi omien vanhempiensa, ja ystäväpiirinsä vanhempien olevan hyvin korkeasti koulutettuja ja hyvätuloisia ihmisiä. Hän pohti paljon sitä, minkälainen merkitys sillä on ollut hänen harrastusvalintoihinsa:

Oliko se sitten sellaista ylemmän keskiluokan meininkiä, rahaa paljon käytössä ja harrastukset sitten sen mukaisia? - Mikko

Alasuutari (2009) toteaa artikkelissaan, että länsimaisen yhteiskunnan jakautuminen eri hierarkialuokkiin aiheuttaa väistämättä sen, että ylempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvat yksilöt pystyvät määrittelemään oman elämäntapansa paremmin verrattuna muihin. Tähän perustuu hänen mukaansa myös korkeakulttuurin ja massakulttuurin erot: ylemmät luokat tai niin sanottu eliitti harrastavat korkeakulttuuria ja alemmat luokat ja suuri yleisö harrastavat massakulttuuria. (Alasuutari, 2009, 81–82.) Näin karkea luokittelu on nykyaikana jo hieman haastavampaa, sillä suomalaisen yhteiskunnan luokkien rajat eivät ole millään tavalla selkeät ja suorat, vaan ennemminkin häilyvät ja hämärtyneet. Myös näiden Alasuutarin mainitsemien yhteiskuntaluokkien sisällä on eroavaisuuksia ja hajontaa, joten tarkkaa analyysia siitä, mikä ryhmittymä harrastaa mitäkin, on hyvin hankala muodostaa.

Toisaalta myös sosiaalisen ympäristön vaikutusten koettiin olevan merkityksellisiä elitistisyydestä puhuttaessa. Jukan ja Sirkan mielestä sillä on paljonkin merkitystä, mitkä asiat siinä omassa sosiaalisessa yhteisössä koetaan elitistiseksi. Sen koettiin myös vaikuttavan alueen harrastustarjontaan merkittävästi. Tapiolan kuoron tapauksessa haastateltavat olivat sitä mieltä, että erilaisiin harrastuksiin todennäköisesti suhtaudutaan Espoon kaupungin eri osissa eri tavalla. Se, koetaanko harrastus elitistisenä vai ei riippuu siis heidän mielestään siitä, mikä on kyseisen kaupunginosan yleinen sosiaalinen konsensus. Yleisellä tasolla Tapiolan kuoron toiminta-alueella koettiin olevan hyväksyvä ja kuorolaulua arvostava ilmapiiri. Muualla Espoossa tai laajemmin koko Suomessa tätä samaa tilannetta ei välttämättä ole.

4.4. Kuorolaulun yhteiskunnallinen merkitys

Haastateltavat kokivat kuorolaulun olevan hyvin merkittävä osa suomalaista kulttuuria ja perinteitä. He kaikki kuitenkin totesivat, että kuorolaulun asema Suomessa on ollut aikaisempina vuosikymmeninä merkittävämpi kuin mitä se nykyään on. Maria ja Jukka puuivat myös Virossa vahvana kukoistavasta kuoroperinteestä ja siitä, miten se on kantanut vaikeiden aikojen yli kansaa yhdistävänä tekijänä. Myös Nenola (2019) mainitsee Viron lauluvalankumouksesta osana itsenäistymistä (Nenola, 2019, 17). Suomessa kuorolaulun asema on ollut merkittävä myös kansallisen identiteetin rakentamisessa, varsinkin 1800- ja 1900-lukujen taitteessa ennen Suomen itsenäistymistä (Pajamo, 2015, 15; Rantanen, 2013, 138–139; ks. myös Pajamo, 2009).

Haastateltavat kokivat kulttuurin olevan erittäin merkityksellinen suomalaiselle yhteiskunnalle. Kuorolaulun rooli kaiken musiikkiharrastamisen keskellä on heidän mielestään edelleen tärkeä. Musiikin harrastaminen laajemmin herätti kaikissa haastateltavissa ajatuksia siitä, että se on paljon muutakin kuin vain musiikin opettelua.

Taiteen tekemisellä on valtava merkitys vastuullisen yhteiskunnan ja hyvinvointikulttuurin rakentajana. -Jukka

Sirkka, Liisa, Maria ja Saara keskustelivat pitkään siitä, mitä kaikkia ulkomusiikillisia asioita he ovat kuorolaulun harrastamisen ohessa oppineet: vastuun kantoa, itsenäisyyttä, oma-aloitteisuutta, pitkäjänteisyyttä, rohkeutta olla oma itsensä, ottaa kaikki ympärillä olevat huomioon, eri ikäisten kanssa toimimista, eri kulttuurien tapoja ja kieliä. Heille kuoroharrastus ei ole ollut vain laulamista, vaan kokonaisvaltaista oppimista.

Jos suomalaista kulttuuria ja taidetta ei ole, mikä meistä sitten tekee suomalaisia? – Sirkka

Se (kuoroharrastus) on varmasti vaikuttanut niin moneen asiaan, etten edes tajua sitä. – Maria

Kyl mä koen, että oon paljon rohkeampi ja avoimempi. – Saara

Sitä oppii tulemaan toimeen kaikkien kanssa, vaikka oliskin isot ikäerot. – Liisa

En tiedä, olis varmaan oppinut paljon ryhmätyöskentelyn taitoja ja paljon kaikkea muutakin. En oo koskaan ajatellut asiaa. – Mikko

Jukka totesi haastattelussaan, että varsinkin musiikin ja urheilun vastakkainasettelua on edelleen paljon, vaikka ne molemmat ovat kulttuurialan eri osa-alueita. Hänen mielestään siihen vaikuttaa osaltaan se, miten kulttuuriin liittyvistä asioista keskustellaan yleisesti mediassa. Jukan mukaan olemme itse luoneet historian saatossa sellaisen kuvan, että vaikkapa oopperassa käydessä pitää pukeutua tietyllä tavalla ja se on ”hienoston harrastusta”. Sitten kontrastina on urheilu, jossa hikoillaan ja ollaan eläimellisempiä, mikä koetaan yleisön keskuudessa helpommin lähestyttäväksi. Myös Sirkka koki urheilun olevan suuren yleisön mielestä todennäköisesti lähestyttävämpää:

Onhan se nyt ihan eri asia katsoa vaikka Iivon (Niskanen) hiihtoa ja hurrata kultamitalia, kuin seurata kuorokonserttia telkkarista. Niissä on merkittävä ero tunnelatauksessa. - Sirkka

Jukka totesi myös, että urheilun ja kulttuurin vastakkainasettelu on Suomessa päässyt tähän tilanteeseen myös rahan takia. Urheilussa on mahdollisuus päästä ammattilaistasolla kiinni isoihin rahasummiin kansainvälisellä tasolla esimerkiksi jääkiekossa, kun taas kulttuurialalla ansaintamahdollisuudet tulevat paljon pienemmistä puroista, ja toiminta ei ole yleisesti kaupallisiin sopimuksiin tukeutuvaa. Tämä on Jukan mukaan merkittävä tekijä siinä, miksi perheet ovat valmiita panostamaan taloudellisesti suurilla summilla lasten urheiluharrastuksiin, kun tulevaisuuden näkymissä on todennäköisesti paremmat ansaintamahdollisuudet.

Mieti, että sun omalla lapsella olis pienikin mahdollisuus olla seuraava Teemu Selänne tai Lauri Markkanen. Kyllähän sä sit laittaisit siihen (harrastukseen) sun kaikki rahat. - Jukka

Jukan mukaan myös kulttuurialalla panostetaan harrastuksiin, mutta se koetaan pienemmän joukon mahdollisuudeksi, kuin vaikkapa urheilun harrastaminen. Sirkka pohti, ajatellaanko musiikin harrastamisen olevan jotenkin hankalampaa kuin urheilun:

Pitääkö olla jo valmiiksi taitava, kun aloittaa musiikkiharrastuksen? Eihän kouluun mennessäkään tarvitse osata kertotaulua, miksi musiikkiharrastuksen aloittaessa pitäisi osata lukea nuotteja? - Sirkka

Jos jokin asia koetaan vain pienen joukon mahdollisuudeksi, se helposti leimataan elitistiseksi. Haastatteluissa nousi esille myös jo olemassa olevien koulutusjärjestelmien ylläpito ja niihin panostaminen.

Todennäköisesti siihen vaikuttaa se, miten se musiikkiharrastus on tarjolla kaikille. Eli tässä tullaan taas tähän, et jos musiikkiopistoja karsitaan, niin se johtaa enenevässä määrin siihen, että tämä musiikki koetaan elitisminä, johon pääsee vaan rahalla kiinni. -Jukka

Tämän koettiin olevan suuressa roolissa siinä, miten kuorolaulusta keskustellaan yleisellä tasolla ja poliittisten päättäjien toimesta. Toisaalta myös kuntien ja kaupunkien rooli kulttuurin tarjonnassa koettiin suurena:

Rakennetaanko uusi jäähalli vai uusi konserttitalo? - Sirkka

Nii, isot rahathan siellä (urheilussa) pyörii. - Mikko

Jos siellä paikkakunnalla on valtakunnallisella ylätasolla pelaava urheilujoukkue, niin se syö (kulttuurilta) kunnallisia varoja ja infraa. - Jukka

Pelkästään siis harrastuksen kustannustaso ei haastateltavien mielestä vielä takaa sitä, että harrastus olisi kaikkien saavutettavissa. Vaikka ilmaista kuorolaulutoimintaa olisi tarjolla kaikille taito- ja osaamistasosta riippumatta, sinne ei välttämättä hakeuduta, jos sitä ei koeta merkitykselliseksi paikallisella, kunnallisella ja valtakunnallisella tasolla.

Vaikea sinne (kuoroon) on mennä, jos sitä pidetään turhana ja yhdentekevänä juttuna. - Sirkka

Monitieteinen tutkijaryhmä (Suhonen et al, 2022) kuitenkin väittää, että kuorossa laulaminen voi onnistuessaan olla merkittävä yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanava. Kuoroyhteisö voi myös toimia kestäväää tulevaisuutta rakentavana sosiaalisena yhteisönä (Suhonen et al, 2022, 10). Kuoro viestii aatteellisuutta ja arvojaan ulospäin taiteellisten valintojensa kautta. Vastaava lienee mahdollista myös muussa harrastustoiminnassa.

Siksi on tärkeää palata Bergerin ja Luckmannin (2009) ajatuksiin siitä, että todellisuuden jäsenyykset rakentuvat neuvottelujen ja kamppailujen tuloksena, joissa tietyt todellisuuden kuvaukset saavat vahvemman sijan. Vahvin ja kovin ääni voittaa ja siitä syntyy yleisesti hyväksytty normi tai vallitseva käytäntö. Valta kietoutuu olennaisella tavalla näihin ihmisten välisiin sosiaalisiin prosesseihin.

Kyllä mun kaveriporukasta kaikki musiikkia harrastavat harrasti myös jotain urheilua. Mutta onko se sit niin päin, että ne urheilijat ei kaikki harrasta musiikkia? - Jukka

Haastateltavien näkemyksiä analysoitaessa ei voi välttyä ajatuksesta, että harrastustoiminnan menestymiselle ja tuelle on toisaalta merkityksellistä, kuinka yhteiskunta kulttuurisena ja sosiaalisena ympäristönä arvottaa kyseisen harrastuksen. Toisaalta taas ne, jolla on ”vahvimmat” verkostot ja ääni suhteessa instituutioihin ja tahoihin, jotka yhteiskunnassa rahoittavat harrastustoimintaa ja päättävät sen reunaehdoista, voittavat kamppailun sijasta yhteiskunnan todellisuudessa.

5 Pohdinta

Tässä luvussa palaan tutkimuskysymyksiini ja -tehtävääni sekä teoreettisen viitekehyksen käsitteisiin ja tarkastelen tutkimustuloksia niihin peilaten. Lisäksi pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja mahdollisia tulevia tutkimusaiheita.

5.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu

Tutkimukseni tehtävänä oli selvittää, miten kulttuurisen pääoman periytyvyys näyttäytyy kuorolaulun kontekstissa. Lisäksi halusin selvittää erilaisia tekijöitä, jotka mahdollisesti vaikuttivat siihen, että haastateltujen henkilöiden perheissä oli valittu nimenomaan kuorolaulu yhdeksi harrastukseksi. Tutkimuskysymykseni olivat ”Miten kulttuurinen pääoma periytyy sukupolvelta toiselle kuorolaulun kontekstissa?” ja ”Mitkä tekijät saavat koko suvun tai perheen harrastamaan juuri kuorolaulua?” Näihin kysymyksiin vastaan tulosluvussa 4.

Aineistoni perusteella kuorolaulun harrastaminen tai sen aloittaminen kytkeytyy hyvin vahvasti yksilön elinympäristöön ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Vaikuttavimpia tekijöitä, jotka nousivat jokaisessa haastattelussa esille, olivat oman perheen traditiot, vanhempien ja isovanhempien esimerkki, sekä asuinpaikkakunnan tai oman kaupunginosan tarjoamat mahdollisuudet harrastamiselle. Tämä tuo väistämättä mieleen sen, miten paljon merkitystä kuntien ja kaupunkien kulttuuritarjonnalla on lasten ja nuorten kasvun mahdollisuuksissa. Mitä enemmän on tarjontaa, sitä enemmän on mahdollisuuksia. Bourdieun mukaan vain perheet, joilla on jo ennestään vahva kulttuurinen pääoma, kykenevät antamaan tilaa ja aikaa yksilön kulttuurisen pääoman kerryttämiseen (Bourdieu, 1986, 243–247). Sama logiikka toiminee myös kuntien ja kaupunkien kohdalla: vahvan kulttuurisen pääoman kunnissa löytyy tilaa monipuoliselle harrastustoiminnalle. Noissa kunnissa tarjonta kasvaa, kun taas muualla näivettyy. Tämä lisää eriarvoisuutta. Valtioneuvoston kanslian eriarvoisuutta käsittelevä raportti vahvistaa tätä käsitystä (Valtioneuvoston kanslia, 2018).

Oman perheen vaikutus harrastusvalintaan koettiin yhtenä suurimmista tekijöistä. Omien vanhempien ja mahdollisten isomprien sisarusten näyttämä esimerkki ja erityisesti positii-viset kokemukset vaikuttivat siihen, että tiettyihin harrastuksiin hakeuduttiin jo hyvin nuorena. Kun harrastus on koettu omassa lapsuudessa tärkeänä, myös vanhempana haluaa

tarjota samoja kokemuksia omille lapsilleen. Mikäli harrastus on tuonut omaan elämään todella paljon positiivisia asioita, niitä haluaa jakaa myös eteenpäin. Mielenkiintoista haastattelujen vastauksissa oli se, että riippumatta asuinpaikasta ja perheen taloudellisesta tilanteesta, tärkeät harrastukset löytyivät verrattain helposti ja useimmiten perheen traditioihin pohjautuen. Näin ollen perheen merkitys kokonaisuudessa nousi todella suureksi. Tämä ei tullut itselleni yllätyksenä, sillä olen itsekin kokenut, että perheen antama esimerkki on kaikista vahvin tapa luoda uusia perinteitä ja toisaalta vahvistaa jo olemassa olevia traditioita. Kun harrastuksen aloitus on ajankohtaista alle kouluikäiselle tai alaluokilla olevalle lapselle, vanhemman päätösten merkitys nousee esille huomattavasti enemmän kuin silloin, kun lapsi on jo hieman vanhempi. Harrastusten markkinoinnissakin otetaan herkemmin kontaktia perheiden vanhempiin kuin itse harrastuksiin tuleviin lapsiin.

Elinympäristön tarjoamat mahdollisuudet koettiin suurina vaikuttajina harrastuksien valinnoissa ja päätöksissä. Jos omassa pihapiirissä on paljon samoissa harrastuksissa käyviä, tulee lapselle helposti positiivinen kokemus yhteisöön kuulumisesta ja yhteenkuuluvuudesta. Sosiaalisen ympäristön muotoutuminen harrastusten ympärille voi johtaa siihen, että lapset ja nuoret tapaavat helpommin maantieteellisesti isommalta alueelta muita ikäisiään. Jos harrastus on vain paikallisille tarkoitettua toimintaa, aiheuttaa se herkemmin ns. omaan kuplaan sulkeutumista. Toisaalta, kuten haastattelujen tuloksista nousi esille, monissa harrastuksissa taitaa loppujen lopuksi olla kuitenkin todella homogeeninen valikoima perheitä. Tämä antaa viitteitä siitä, että riippumatta kaupunkien ja kuntien yrityksistä tarjota kaikille saatavilla olevia harrastuksia ja avointa toimintaa, samankaltaisista perhetaustoista, ympäristöistä ja kokemuksista tulevia perheitä hakeutuu silti samoihin harrastuksiin.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisista kuuluu hyvinvoivaan keskiluokkaan. Vaikka tässä tutkimuksessa ei tarkemmin selvitelty haastateltavien tulotasoa, kokemuseräiseen tietoon nojautuen on mahdollista päätellä, että Tapiolan Kuoron laulajat tulevat keskiluokkaisista suhteellisesti hyvinvoivista perheistä. Kuoron sidosryhmäverkoston valta- ja auktoriteettisuhteet yhdistettynä kuoroperheiden vahvaan traditioon ja toimintaa rahoittavien tahojen ymmärrykseen ja arvostukseen kuorolaulun merkityksestä yhteiskunnalle on yhtälö, joka on taannut suotuisan toimintaympäristön lapsi- ja nuorisokuorotoiminnalle Espoossa (EVA, 2018; Melin, 2018). Myös Lahtisen (2020) mukaan kansalaisten sosioekonominen asema on erottelevampi tekijä kuin koskaan aikaisemmin Suomessa.

Kaupunkien ja kuntien merkitys tarjonnan monipuolisuudessa ja tarjonnan saatavuudessa nousee merkittävään asemaan, kun pohditaan sitä, miten lapsille saadaan mahdollisimman laajasti erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Myös harrastusten rahoituksen osalta kuntien ja kaupunkien vastuu kasvaa, kun ajatellaan harrastusten taloudellista saavutettavuutta. Monet haastateltavista totesivat kuorolaulun olevan taloudellisesti edullinen harrastus, mutta vaativan tietyn tyyppistä perhetaustaa, jotta harrastus olisi helpompi aloittaa. Esimerkiksi Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on ”mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä” (Harrastamisen suomen malli, 2022). Yhtenä tavoitteena on ollut myös se, että harrastaminen ei saisi olla taloudellisista resursseista kiinni, vaan jokaiselle lapselle tulisi antaa mahdollisuus harrastaa jotakin ilman huolia perheen maksukyvyistä. Tämä on ajatuksena hyvä ja toivottavasti yhdenvertaisuutta lisäävä. Se, toimiiko tämä käytännön tasolla, jää tulevaisuudessa nähtäväksi.

Poliittisten päättäjien harteilla on paljon valtaa myös kulttuurialan suhteen. Kuorolaulu harrastuksena sijoittuu Suomessa kulttuurin toimialaan, joka on hyvin sirpaloitunut ja määrittelyjä toimialasta on ainakin yhtä paljon kuin toimijoita. Kulttuurin rahoitus tulee kuitenkin suureksi osaksi kuntien ja valtion budjeteista. Se, miten ja mihin rahat käytetään, vaikuttaa suoraan siihen, miten kulttuurialan toiminnan edellytykset täyttyvät. Korona-aikana tämä nousi räikeästi esiin, kun kulttuuriala käytännössä suljettiin pitkiksi ajoiksi ilman suurempia korvauksia. Päättäjillä ei ehkä ollut täyttä ymmärrystä siitä, miten kulttuuriala toimii, ja minkälainen merkitys taiteen tekemisellä on yhteiskunnan näkökulmasta. Valtaa pitävillä tahoilla ei myöskään näyttänyt olevan arjen tasolla olevaa käsitystä siitä, millaista yritystoiminta on toimialalla ja kuinka tulonmuodostus yksittäisillä taiteilijoilla tai taideyhteisöillä käytännössä toteutuu. Käytännön tasolla tämä näkyi siinä, että koronatukia myönnettäessä suuri osa kulttuurialan toimijoista putosi aluksi yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle (esim. freelance-taiteilijat, taideyhteisöjen lipputulot vs. kiinteät kulut jne.). Toisaalta Covid-19-pandemia teki myös näkyväksi sen, kuinka merkityksellistä on se, että toimialalla on ”yksi ääni”.

Viime vuosien koronapandemian vaikutukset näkyvät myös musiikkikasvatuksen alalla, ja myös kuorolauluharrastuksissa asti. Kuorolauluharrastukseen hakeudutaan harvemmin, sieltä lähdetään herkemmin pois, jos aika ei tunnu riittävän, ja kaiken kaikkiaan harrastajamäärät ovat pudonneet merkittävästi kahden viime vuoden aikana. Yhteiskunnan

päättäjien suhtautumisella, sanomisilla, teoilla ja mielipiteillä on siis merkitystä myös lasten ja nuorten elämissä. Jos tulevaisuutta on vaikea ennustaa, miksi lapsi tai nuori jaksaisi panostaa pitkäjänteiseen työskentelyyn esimerkiksi kuoroharrastuksessa?

On kuitenkin hyviä esimerkkejä siitä, millaisille vahvuuksille kuorolauluharrastusta kannattaa rakentaa (esim. Koiton Laulu, Cantores Minores, Vox Aurea, Ylioppilaskunnan Laulajat, Tapiolan Kuoro). Kuorojen taiteelliset johtajat ja johtokunnat ovat ratkaisevassa roolissa, kun kuorojen harrastustoimintaa jatkossa kehitetään. Tämä ja muut tutkimukset vahvistavat, että kuorolaiset voivat olla mukana yhteiskunnallisissa muutoksissa ja näin vaikuttaa kuorolaulun merkityksellisyyteen sosiaalisen pääoman ja kulttuurin kehittäjänä. Yhteiset tavoitteet ja arvot jakava kuoroyhteisö mahdollistaa myös yksilöiden kasvamista positiivisesti aktiivisiksi kansalaisiksi (Suhonen et al, 2022, 16–21).

Keskeisten instituutioiden välistä yhteistyötä voidaan kehittää. Pääkaupunkiseudulla on hyviä esimerkkejä kaupunkien, kuorojen ja musiikkioppilaitosten tuloksekkaasta yhteistyöstä (esim.: Espoon koulut-EMO-Tapiolan Kuoro; Helsingin koulut-Cantores Minores; Itä-Helsingin Musiikkiopisto). Integroimalla kuorolauluharrastus ”päiväkotiesikoulu-koulu-musiikkiopisto-putkeen” on jo tähän mennessä saavutettu erinomaisia tuloksia. Panostamalla olemassa oleviin vahvuuksiin ja tukemalla kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kehitystä suotuisaksi kuorolaulutoiminnalle, on mahdollista ylläpitää ja edelleen kehittää harrastustoimintaa Suomessa.

Nämä kysymykset ovat tärkeitä myös musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Miten olisi mahdollista luoda sellainen kasvuympäristö, jossa voisi olla mielekäästä toimia pitkäjänteisesti, tavoitteellisesti ja päämäärätietoisesti? Millä tavoin voisi mahdollistaa suurelle määrälle lapsia ja nuoria mielekkään harrastuksen, kuitenkin niin, että jokaiselle löytyisi omien tarpeiden mukaista tekemistä? Ja miten lapset, nuoret ja heidän perheensä saisi sitoutettua harrastustoimintaan jo varhaisessa vaiheessa, jotta saavutettavuustavoitteet toteutuisivat? Tämä tutkimus ja myös Kuusterän (2007) havainnot vahvistavat opetushenkilöstön merkitystä kuorotoiminnan edistämässä. Yhdistämällä musiikkikasvattajien ammattikunnan osaaminen kuorotoiminnan olemassa olevien sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksilla, on mahdollista viedä kuorotoiminnan tuki uudelle tasolle. Ihmisillä on vahva taipumus liittyä yhteen suorittamiensa tehtävien perusteella, puolustaa jo saatuja etujaan ja palkintojaan tai pyrkiä saavuttamaan niitä lisää. On kuitenkin hyvä muistaa, että yhteiskunnan luokkakajo ja yhteiskuntaluokat syntyvät tämän seurauksena. (Allardt, 1983, 105).

Kuorotoiminnan edistämisen vieminen uudelle tasolle suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa ja vallitsevassa kulttuurissa on kuitenkin haasteellista. Vakiintuneista käytännöistä (ks. Berger & Luckmann, 2009) irti pääseminen ja uusien käytäntöjen luominen edellyttää vahvaa verkostoitumista ja integraatiota instituutioiden välillä. Lainsäädännössä ja normeissa ei saa olla kuorolaulutoimintaa estäviä elementtejä (vrt. poikakuoro vs. tasa-arvolainsäädäntö). Onko meidän hyväksyttävä se, että Suomi on edelleen luokkayhteiskunta? Hyväksytäänkö se, että perheiden sosioekonomisella asemalla on merkitystä harrastustoimintaa valittaessa? Voimmeko vain todeta, ettei kuorolaulun (tai muunkaan harrastustoiminnan) harrastamisen edellytykset voi koskaan olla samanlaiset eri puolella Suomea ja kohdentaa panostukset sen mukaisesti? Usein uutta luodaan silloin, kun on edellytykset oppia pois vanhasta. Ainakin tutkimukseni tulosten perusteella näyttää siltä, että suomalainen yhteiskunta on edelleen luokkayhteiskunta, jossa yhteiskunnallinen ja sosiaalinen asema määrittää yksilöiden ja perheiden elämisen ehtoja.

5.2 Luotettavuustarkastelu

Tutkimukseni arvopohja noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta hyvästä tieteellisestä käytännöstä (TENK 2012). Tutkimuksen luotettavuutta pyrin lisäämään sillä, että kuvasin tutkimukseni vaiheita avoimesti ja toin saadut tutkimustulokset mahdollisimman selkeästi esiin. Kuvasin myös metodologisia valintojani luvussa 3.

Tutkijalla on institutionaalinen asema, minkä vuoksi toisen väärinkohtelua ja vahingoittamista pitää välttää (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 214). Tutkijana pyrin huomioimaan tämän, kun valitsin tutkimuskohdettani. Tutkimukseni mahdollisuudet yhteiskunnallisesti laajempaan pohdintaan ja jatkotutkimuksiin innostivat minua eteenpäin tutkimuksen teossa. Näkökulman rajaaminen oli haastavaa, sillä tutkimukseni teoreettiseen viitekehykseen liittyy todella suuria teorioita. Omat kokemukseni ja asemani osana Tapiolan kuoron laajempaa yhteisöä ovat hyvin vahvat. Pyrin kuitenkin kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että roolini yhteisön keskiössä ei vaikuttaisi tutkimuksen etenemiseen tai tutkimustuloksiin.

Koin tutkimusta tehdessäni haastavana pääomateorian käsittelyn eri näkökulmista. Tämä johtui osaltaan materiaalin eri kielisyyksistä, osaltaan sen pitkästä historiasta. Maailma on ehtinyt muuttua vuosikymmenien aikana paljon, joten yritin soveltaa keräämääni aineistoa myös nykypäivän tilanteeseen. Sosiologian teorit ovat suuria ja sisältävät paljon

sellaista, jota en koe vielä hallitsevani. Olisin halunnut avata sosiologian käsitteitä ja niiden yhteyttä musiikkikasvatukseen vieläkin enemmän, mutta päätin rajata sen nyt tähän kokonaisuuteen, sillä kaikkea ei ole mahdollista mahduttaa yhteen tutkimukseen.

Oman haasteensa tutkimuksen tekemiselle toi koronapandemian aiheuttamat kokoontumisrajoitukset sekä oppilaitosten ja kirjastojen sulut. Osa lähdemateriaalistani oli vain kirjamuodossa, joten niiden saatavuus oli paikoin haastavaa. Myös jo sovittuja haastatteluita jouduttiin siirtämään muutamaa otteeseen, ja kaikki haastattelut pidettiin lopulta etäyhteydellä.

Tutkimukseeni osallistui kuusi haastateltavaa. Se on verrattain suppea otanta, ja jatkotutkimuksessa olisi hyvä olla huomattavasti laajempi otanta. Koen kuitenkin, että näinkin kapealla otannalla sain tutkimukseen mielenkiintoisia näkökulmia harrastusvalintoihin liittyvistä tekijöistä ja ajatuksia siitä, miten haastateltavat kokivat kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman periytyvyyden näkyvän heidän omassa perheessään kuorolaulun kontekstissa. Vaikka tutkimuksen tulokset ovat aikaan sidottuja, uskon, että tällä tutkimuksella ja sen tuloksilla on myös merkitystä pitkällä aikavälillä. Toivon tämän tutkimuksen toimivan inspiraation kipinäna tulevalle tutkimukselle.

5.3 Tulevia tutkimusaiheita

Tulevina tutkimusaiheina minua kiinnostaa erityisesti kulttuurin ja yhteiskunnan vaikutukset musiikkikasvatuksen saralla. Sillä, miten yhteiskunnan eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa ja sitä kautta lasten ja nuorten kasvuun ja hyvinvointiin, on paljon merkitystä. Yhteiskunnan tarkastelu ja tutkiminen musiikkikasvatuksen näkökulmasta voi tuoda näkyville mahdollisia ongelmakohtia, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden toteutumisen haasteita. Toisaalta mielenkiintoinen tutkimusaihe voisi olla myös musiikkikasvatuksen rooli yhteiskunnan isojen instituutioiden historiassa. Minua kiinnostaisi erityisesti tutkia sitä, miten musiikin harrastaminen ja tekeminen on vaikuttanut esimerkiksi maamme johonkin henkilöihin ja heidän käsitykseensä suomalaisesta kulttuurista.

Tutkimuskysymyksestäni, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman periytyvyyden näkökulmasta katsoen minua kiinnostaa myös sosiologian ja musiikkikasvatuksen yhtymäkohdat ja samankaltaisuudet. Ihmisen toimintaan ja tapoihin syventyminen musiikkikasvatuksen näkökulmasta voisi olla myös tulevaisuudessa yhtenä jatkotutkimukseni aiheena.

Yhtenä todella mielenkiintoisena aiheena tutkimuksessani nousi esille yhteiskuntaluokat suomalaisessa yhteiskunnassa. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta sitä olisi todella mielenkiintoista tutkia enemmän. Miten musiikkiharrastus olisi kaikkien saavutettavissa, riippumatta perheen taustoista ja taloudellisesta tilanteesta? Kuka voi harrastaa musiikkia ja voisiko kenestä tahansa tulla musiikin ammattilainen?

Lähteet

- Aaltonen, A. 2004. Tapiolan kuoron pedagoginen merkitys vuosina 1963–2003. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Ahlquist, K. 2006. Introduction. Teoksessa K. Ahlquist (toim.) Chorus and Community. University of Illinois Press. 1–17.
- Ahonen, H. 1993. Musiikki, sanaton kieli: Musiikkiterapian perusteet. Helsinki: FinnLectura.
- Alasuutari, P. 1996. Erinomaista, rakas Watson – Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Alasuutari, P. 2009. Snobismista kaikkiruokaisuuteen: musiikkimaku ja koulutustaso. Teoksessa M. Liikkanen (toim.) Suomalainen vapaa-aika – Arjen ilot ja valinnat. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 81–100.
- Allardt, E. 1983. Sosiologia I. Juva: WSOY.
- ArtsEqual. 2022. The Arts as Public Service: Strategic Steps towards Equality. Tutkimushanke. Taideyliopisto, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämisyhteistyö Cupore, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto, Turun yliopisto, Työterveyslaitos. Saatavilla: <https://www.artsequal.fi/fi/etusivu>
- Berger, P. & Luckmann T. 2009. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Helsinki: Gaudeamus.
- Bourdieu, P. 1984/2010. Distinction. Cornwall: Routledge. Alkuperäisteos: La Distinction, Critique Sociale du Judgement. 1979. Pariisi: Les Editions de Minuit.
- Bourdieu, P. 1986. The Forms of Capital. Teoksessa: Richardson, J. (toim.) Handbook of Theory and Research for the Sociology Education. New York: Greenwood Press. 241–258.
- Chetty, R., Jackson, M.O., Kuchler, T., Stroebel, J., Hendren, N., Fluegge, R.B., Gong, S., Gonzalez, F., Grondin, A., Jacob, M., Johnston, D., Koenen, M., Laguna-Muggenburg, E., Mudekereza, F., Rutter, T., Thor, N., Townsend, W., Zhang, R., Bailey, M., Barberá, P., Bhole, M. & Wernerfelt, N. 2022. Social capital II: Determinant of economic connectedness. Nature, 608, 122–134. Saatavilla: <https://www.nature.com/articles/s41586-022-04997-3> Luettu 26.9.2022.

- Eriksson, P. & Kovalainen, A. 2008. Qualitative methods in business research. Thousand Oaks, CA, USA: Sage.
- Erkkilä, T. 2013. Pedagogiikka Tapiolan kuorossa ja Kari Ala-Pöllänen yhteistoiminnallisena lapsikuoronjohtajana. Oulun yliopisto. Väitöskirja. Tampere: Juvenes Print.
- Erola, J. 2010. Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- EVA. 2018. Vankistuva keskiluokka. Elinkeinoelämän valtuuskunta. Helsinki. Saatavilla [eva_fakta_keskiluokka.pdf](#) Luettu 19.9.2022.
- Harrastamisen Suomen malli. 2022. Saatavilla <https://harrastamisensuomenmalli.fi/> Luettu 18.9.2022.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2019. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Helliwell, J., Putnam, R. 2004. The Social Context of Wellbeing. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*. 359 (1449). 1435-1446.
- Hyyppä, M.T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Keuruu: PS-kustannus.
- Hyyppä, M.T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Porvoo: Kustannus Oy Duodecim.
- Häyrynen, A. 2008. Sinivalkoiset äänet. Ylioppilaskunnan Laulajat 1883–2008. Keuruu: Otava.
- Häyrynen, A. 2014. Laulu-Miesten vuosisata. Teoksessa T. Kaleva (toim.) Laulu-Miesten vuosisata 1914–2014. toim. Kaleva, T. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Häyrynen, S. 2009. Kudontaa vai erottelua? Kulttuuripolitiikka kulttuurituotannon kehyksenä. Teoksessa M. Grahn & M. Häyrynen (toim.) Kulttuurintuotanto – Kehykset, käytäntö ja prosessit. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 23–43.
- Kallunki, J. 2016. Kulttuuripääoman periytyminen Suomessa 2000-luvulla. Pro gradu. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Karlsen, S. 2017. Policy, Access and Multicultural (Music) Education. Teoksessa P. Schmidt & R. Colwell (toim.) Policy and the Political Life of Music Education. New York: Oxford University Press. 211–230.

- Kortteinen, M., Vaattovaara, M., Alasuutari, P. 2005. Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka*. 70, 5.
- Kosonen, E. 2009. Musiikkia koulussa ja koulun jälkeen. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen & L. Väkevä (toim.) *Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Suomen Musiikkikasvatusseura – FiSME ry. Vaasa: Ykkös-Offset Oy. 157–170.
- Kuusterä, K. 2007. Aineettomien pääomien siirtyminen harrastustoiminnassa – Tapaustutkimus Koiton Laulu. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Laes, T., Westerlund, H., Väkevä, L. & Juntunen, M.-L. 2020. Suomalaisen musiikkiopilaitosjärjestelmän tehtävä nyky-yhteiskunnassa. Ehdotelma systeemiseksi muutokseksi. *Musiikki*, 48(2), 5–25. Saatavilla osoitteessa <https://musiikki.journal.fi/article/view/97108> Luettu 27.9.2022.
- Lahtinen, H. 2020. Yhteiskuntaluokka elää ja voi paremmin kuin hyvin. Saatavilla <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/321479?show=full> Luettu 19.9.2022.
- Liljander, J-P. 2003. Pierre Bourdieu – Valikoiva erottautuminen koulutuksessa. Teoksessa T. Anttila (toim.) *Kasvatussosiologian teoreetikoita*. Helsinki: Gaudeamus Yliopistopaino.
- Luoma, I., Mäntymaa, M., Puura, K. & Tamminen, T. 2008. Geenit ja kulttuuri lapsen kasvun lähtökohtina. Teoksessa A.R. Lahikainen, R. Punamäki & T. Tamminen (toim.) *Kulttuuri lapsen kasvattajana*. Helsinki: WSOY. 85–97.
- Matvejeff, P. 2013. Teoksessa A. Jaantila & E. Forssén (toim.) *Tapiolan kuoro 50 vuotta: laulut, matkat, ystävät*. Liettua: Minerva Kustannus Oy. 57.
- Massey, D. 2008. Samanaikainen tila. toim. Lehtonen, M., Rantanen, P., Valkonen, J. suom. Rovio, J. Tampere: Vastapaino.
- Melin, H. 2019. Suomi on edelleen luokkayhteiskunta. Saatavilla [Suomi on edelleen luokkayhteiskunta \(tuni.fi\)](https://suomi.on.edelleenluokkayhteiskunta.tuni.fi) Luettu 19.9.2022.
- Nenola, P. 2019. Kuorolaulaminen Suomessa – Etnografinen tutkimus performanssista. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Pajamo, R. 2009. Laulusta tulee kansakoulun pakollinen oppiaine. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen & L. Väkevä (toim.) *Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME ry. Vaasa: Ykkös-Offset. 31–47.

- Pajamo, R. 2014. Laulun taika meitä kiehtoo. Teoksessa T. Kaleva (toim.) *Laulu-Miesten vuosisata 1914–2014*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pajamo, R. 2015. *Laulun tenhoisa taika. Suomen kuorolaulun historia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K., Toikka, A. 2014. *Suomalainen maku – Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Tallinna: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Putnam, R. 1995. Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*. 6, 1.
- Putnam, R. 2001. Social Capital: Measurement and Consequences. Teoksessa J.F. Helliwell (toim.) *The Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-being*. International Symposium Report. Human Resources Development Canada ja OECD.
- Rantanen, S. 2013. *Laulun mahti ja sivistynyt kansalainen. Musiikki ja kansanvalistus Etelä-Pohjanmaalla 1860-luvulta suurlakkoon*. Väitöskirja. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Ronström, O. 2016. *Körer och kulturhistoria. Etnologiska aspekter på ett svenskt massfenomen*. Visby: Wessmans musikförlag.
- Salminen, S. 2021a. *Musiikkiharrastuksella osallisuuteen*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Salminen, S. 2021b. Kuoropedagogiikkaa uusin silmin: tavoitteena osallisuus ja taiteellinen taso. *Musiikkikasvatus*, 1, 24. 57–88.
- Schütz, A. 2007. *Sosiaalisen maailman merkitykseks rakentuminen*. Tampere: Vastapaino. 11–13.
- Seashore, C.E., 1969. *Psychology of Music*. New York: Dover Publications.
- Singing Europe. 2015. 37 million choral singers in Europe. Saatavilla <https://european-choralassociation.org/cooperation-projects/singing-europe/> Luettu 4.6.2022.
- Suhonen, R. Cantell, H., Weselius, H., Kouvo, T. 2022. *Kun ihminen on. Tapaustutkimus sekakuoro Koiton Laulun yhteiskunnallisesta aktivismista 1970-luvulta 2020-luvulle*. *Aikuiskasvatus*. Vuosikerta 42(2022). Nro 1. Helsingin yliopisto. Saatavilla

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/344262/115550_Artikkelin_teksti_227432_4_10_20220328.pdf?sequence=1 Luettu 19.9.2022.

Suzuki, S. 1977. Hoivaten kasvatan soittajan. Helsinki: Vikkela Ville.

Taideyliopisto. 2022. Koulutusohjelmat. Musiikin johtamisen koulutusohjelma. Saatavilla <https://www.uniarts.fi/koulutusohjelmat/musiikin-johtamisen-koulutusohjelma/#tohtoriopinnot> , luettu 20.9.2022.

Tenkku, L. 1996. Luova ote musiikinopetukseen. Musiikkikasvatus, 1, 2, 46–52. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Teosto. 2022. Suomen kuorokulttuuri on elävää. P. Brink (toim). Saatavilla <https://www.teosto.fi/teostory/suomen-kuorokulttuuri-on-elavaa/> Luettu 4.6.2022.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavilla <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>. Luettu: 2.11.2020.

Valtioneuvoston kanslia. 2018. Eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän loppuraportti. VNK:n julkaisuja 1/2018. Saatavilla [01_2018_Eriarvoisuutta_kasittelevan_tryn_loppuraportti_kansilla_nettili.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi/01_2018_Eriarvoisuutta_kasittelevan_tryn_loppuraportti_kansilla_nettili.pdf) Luettu 19.9.2022.

Liite

Haastattelurunko

1. Mitä harrastit lapsena?
2. Minkälainen kasvuympäristö sinulla on ollut/on nyt?
3. Millainen sosiaalinen ympäristö sinulla on ollut/on nyt?
4. Mikä merkitys kuorolaululla on sinun elämässäsi?
5. Miten harrastusvalinta syntyi (omasi tai lapsesi)?
6. Mitkä asiat koit positiivisiksi / tärkeiksi kuoroharrastuksessa?
7. Mitkä asiat koit negatiivisiksi kuoroharrastuksessa?
8. Mikä piti yllä motivaatiota harrastuksessa?
9. Koetko, että kuorolaulu on elitistinen harrastus? Jos, niin miksi? Jos ei, niin perustele.
10. Minkälainen merkitys kuorolaululla on mielestäsi suomalaisessa yhteiskunnassa?